



AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HATÁROZATAI

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HIVATALOS LAPJA

TARTALOM

3027/2018. (II. 6.) AB határozat	bírói döntés alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről	144
3028/2018. (II. 6.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	163
3029/2018. (II. 6.) AB határozat	alkotmányjogi panasz elutasításáról	167
3030/2018. (II. 6.) AB határozat	bírói kezdeményezés elutasításáról	173
3031/2018. (II. 6.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	179
3032/2018. (II. 6.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	183

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TELJES ÜLÉSÉNEK A MAGYAR KÖZLÖNYBEN KÖZZÉ NEM TETT HATÁROZATAI ÉS VÉGZÉSEI



AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3027/2018. (II. 6.) AB HATÁROZATA

bírói döntés alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panaszok tárgyában – *dr. Salamon László* alkotmánybíró párhuzamos indokolásával, valamint *dr. Czine Ágnes* és *dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy Kúria Pfv.VI.21.031/2016/2. számú közbenső ítélete alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó (a továbbiakban: indítványozó1.) jogi képviselője (dr. Bernáth Gábor ügyvéd, 1052 Budapest, Deák Ferenc tér 3., II. emelet) útján a Kúria Pfv.VI.21.031/2016/2. számú közbenső ítéletével (a továbbiakban: ítélet) szemben alkotmányjogi panaszt terjesztett elő az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján. Ugyanezen ítélettel szemben jogi képviselőjük (Juhászné dr. Bogár Kornélia ügyvéd, 5600 Békéscsaba, Deák utca 1.) útján, közös beadványban, szintén az Abtv. 27. §-án alapuló alkotmányjogi panaszt terjesztett elő további három indítványozó (a továbbiakban: indítványozó2.).
- [2] Az alkotmányjogi panaszok tárgyának azonosságára tekintettel az Alkotmánybíróság az ügyeket az Abtv. 58. § (2) bekezdése és az Ügyrend 34. § (1)–(2) bekezdése alapján egyesítette.
- [3] Az alkotmányjogi panaszok alapjául szolgáló ügyben a felperes tisztességtelen verseny tilalmába ütköző magatartás megállapítása iránt indított pert az indítványozók mint alperesek ellen. A keresetben a felperes a tiltott magatartás folytán bekövetkezett kárának megtérítésére kérte kötelezni az indítványozókat. A Gyulai Törvényszék mint elsőfokú bíróság a keresetet elutasította, a másodfokon eljáró Szegedi Ítéltábla az elsőfokú ítéletet helybenhagyta. A felülvizsgálati eljárásban a Kúria a jogerős döntést hatályában fenntartotta.
- [4] A felperes perújítási kérelmében keresetének alátámasztására új bizonyítékre (az alapeljárásban kirendelt szakértőtől eltérő tartalmú szakértői véleményre, melyet egy párhuzamosan folyó büntetőeljárásban kirendelt szakértők készítettek) hivatkozott, és kérte az elsőfokú és a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, az indítványozók keresetnek megfelelő marasztalását. A Gyulai Törvényszék a perújítási eljárás lefolytatása eredményeként arra jutott, hogy a felperesi követelés jogalapja fennáll, és erről közbenső ítéletet hozott. A közbenső ítélet ellen az alperesek fellebbezéssel éltek. A Szegedi Ítéltábla az elsőfokú ítéletet megváltoztatta, és a korábbi jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A felperes felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Kúriához, és kérte, hogy a Kúria tartson tárgyalást. A Kúria a felülvizsgálati tárgyalást kitűzte, az indítványozóknak a felülvizsgálati kérelmet az idézéssel együtt kézbesítették. Az indítványozók felülvizsgálati ellenkérelmeiket a tárgyalás előtt írásban benyújtották a Kúriához. Ezekben tárgyalás tartását külön nem kérték, mivel a Kúria azt már kitűzte. A Kúria a tárgyalást megtartotta, és (az első) közbenső ítéletével (Gfv.VII.30.308/2015/5. szám, kelte: 2016. március 8.) a Szegedi Ítéltábla jogerős ítéletét hatályon kívül helyezte, és a Gyulai Törvényszék perújítási eljárásban hozott elsőfokú közbenső ítéletét helybenhagyta. A Kúria ezt követően végzésében (Gfv.VII.30.308/2015/6. szám, kelte: 2016. április 29.) megállapította, hogy a közbenső ítélete hatálytalan, mert olyan bírói tanács hozta, amely-

nek egyik tagjával szemben a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 21. § (2) és (3) bekezdése alapján kizáró ok állt fenn, ugyanis a bíró a perújítással érintett jogerős ítélet elleni korábbi felülvizsgálati eljárásban hozott ítélet meghozatalában is részt vett. A Kúria a végzésben megkereste a Gyulai Törvényszéket az ügy iratainak ismételt felterjesztése érdekében, és kifejtette, hogy a peres iratok felterjesztését követően lesz a Kúria abban a helyzetben, hogy új bírói tanács kijelölésével, a perújító felperes felülvizsgálati kérelmének ismételt elbírálása végett soron kívül tárgyalást tűzzön ki. Ezt követően a Kúria meghozta második közbenső ítéletét (Pfv.VI.21.031/2016/2. szám, kelte: 2016. június 28.), melynek rendelkező része a per fő tárgya tekintetében megegyezik az első kúriai ítélet rendelkező részével. A második ítélet indokolása kitért arra, hogy a felperes újabb felülvizsgálati tárgyalás megtartását nem kérte.

- [5] 2. Az indítványozó1. azért kérte a támadott kúriai ítélet alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, mert álláspontja szerint a Kúria megsértette az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében megfogalmazott tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát. A sérelem azáltal következett be, hogy az újabb felülvizsgálati eljárásban, vagyis egy másik tanácsban eljárva a Kúria nem tartott tárgyalást, így az indítványozónak nem volt lehetősége arra, hogy jogi álláspontját szóban előadja. Tárgyalás tartásának kérésére való felhívás sem történt, így a felperessel szemben arra sem nyílt módja, hogy tárgyalás megtartását kérhesse. Az indítványozó1. utalt arra, hogy a Kúria eljárása sértette a Pp. 274. § (1) bekezdését is, mely szerint a Kúria a felülvizsgálati kérelmet tárgyaláson kívül bírálja el, kivéve, ha a felek bármelyike tárgyalás tartását kéri, vagy a Kúria a tárgyaláson való elbírálást szükségesnek tartja. Tárgyalás tartását – szól a Pp. 274. § (4) bekezdése – az ellenfél a felülvizsgálati kérelem kézhezvételétől számított nyolc napon belül kérheti. Márpedig a megismételt felülvizsgálati eljárásban ismételten nem kézbesítették a felülvizsgálati kérelmet, így a nyolc napos határidő nem volt irányadó a kérelmezőre nézve. A Kúria eljárása ellentétben áll a végzésben adott azon tájékoztatással, hogy a periratok felterjesztését követően lesz a Kúria abban a helyzetben, hogy új tanács kijelölésével, a perújító felperes felülvizsgálati kérelmének ismételt elbírálása végett soron kívül tárgyalást tűzzön ki. Emiatt a kérelmezőtől nem volt elvárható, hogy külön kérje tárgyalás tartását. A felperes az indítványozó1.-gyel szemben kedvezményezett helyzetbe került, miután a Kúria csak a felperes oldalán vizsgálta, hogy kéri-e tárgyalás tartását, az alperesi oldalon nem. Ezáltal véleménye szerint sérült a fegyverek egyenlőségének elve.
- [6] 3. Az indítványozó2. alkotmányjogi panaszában kiemelte, hogy – figyelemmel a támadott ítélet indokolásában foglaltakra, nevezetesen, hogy a felperes úgy nyilatkozott, nem kéri tárgyalás tartását – a felperesi nyilatkozatról nem kaptak tájékoztatást, holott egy példányt számukra is meg kellett volna küldenie a Kúriának. Amennyiben a felperes a tárgyalás tartásával kapcsolatos kérésében – felhívásra – eltért korábbi nyilatkozatától, akkor az indítványozók szerint már nem lehetett megismételt eljárásról beszélni. Az indítványozók felhívták a figyelmet arra is, hogy a korábbi, utóbb hatálytalanított kúriai ítélet szövege többé-kevésbé azonos az új ítélet indokolásával, egyes szövegrészek szó szerint kerültek át az új ítéletbe. Egyúttal azonban kikerültek olyan fontos, az alapügyben keletkezett megállapítások, melyek a perújítási kérelem elbírálása során is jelentőséggel bírtak. Az indítványozók szerint a Kúria az alapügyben kifejtett jogkérdésben is állást foglalt, azt felülbírálta és azzal ellentétes álláspontra helyezkedett, emiatt a Kúria jogszabálysértő módon járt el. Az indítványozók eredeti panaszukban az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének (tisztességes hatósági eljáráshoz való jog), valamint XXVIII. cikk (7) bekezdésének (jogorvoslathoz való jog) sérelmére hivatkoztak. Alkotmányjogilag jelentős érvelést azonban nem adtak elő azzal kapcsolatban, hogy az ítélet, illetve a Kúria eljárása mennyiben sértette meg a megjelölt alapjogaikat. Főtitkári hiánypótlási felhívást követően úgy pontosították indítványukat, hogy a XXIV. cikk (1) bekezdése helyett az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmét állították, a XXVIII. cikk (7) bekezdésére való hivatkozást pedig mellőzték. Indokolásként kifejtették, hogy a korábbi kúriai közbenső ítélet hatálytalanságát megállapító végzésben a bíróság utalt arra, hogy a felülvizsgálati eljárást a tárgyalási szak kezdetétől szükséges megismételni, hisz ebben vett részt a kizárt bíró, s erről a feleket is tájékoztatták. Az ezzel kapcsolatos álláspontjuk megváltoztatásáról a Kúria az indítványozókat nem értesítette, így ők alappal bízhattak az újabb tárgyalási határnap kitűzésében, és abban, hogy álláspontjukat a tárgyaláson szóban is kifejtethetik vagy kiegészíthetik. Mivel csak az ítélethozataltól ismételték meg az eljárást, a tárgyalási szak – melyben részt vett a kizárt bíró – az eljárás része maradt, ami már önmagában felveti a tisztességes eljárás elvének (tárgyalás igazságosságához, független és pártatlan eljáráshoz való jognak) a sérelmét. Utaltak a 7/2013. (III. 1.) AB határozatra, melyben az Alkotmánybíróság kifejtette a bírósági döntések indokolásával kapcsolatos álláspontját. Véleményük szerint a támadott ítélet e követelményeknek nem felel meg: a második eljárásban a Kúria mintegy

két hónapon belül meghozta újabb, „csak formailag és néhány szavában átírt” ítéletét. Az indítványozók szerint kétséges, fennáll-e a lehetősége annak, hogy a bírák az iratokat a szükséges mélységben áttanulmányozhassák, miután a felperes nagymennyiségű iratot csatolt be a perújítási eljárásban, köztük büntetőeljárás iratokat is.

II.

- [7] 1. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszokat 2017. március 7. napján befogadta. Érdemi vizsgálatot igénylő alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként értékelte, hogy polgári perben a felülvizsgálati eljárásban a tárgyalás tartásának mellőzése az indítványozók tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát sértette-e. Érdemi vizsgálatot igényelt annak tisztázása is, hogy ellentétes-e a tisztességes eljáráshoz való joggal, ha a Kúria a pártatlanság követelményét érvényre juttatandó – törvényben nem szabályozott eljárásban és módon – megfosztja hatályától korábbi jogerős ítéletét, és egy újabb, „megismételt” eljárásban rendelkező részére és indoklására nézve is szinte teljesen ugyanazt az ítéletet hozza meg.
- [8] 2. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszok befogadását követően beszerezte az ügy bírósági iratait az elsőfokú bíróságtól és megkereste a Kúriát. Ezek alapján az indítványozók által előadottakat a következőkkel pontosította, illetve egészítette ki.
- [9] A Kúria 2016. március 8. napján tartott tárgyalást a felülvizsgálati eljárásban. A tárgyaláson az előadó bíró ismertette az első- és a másodfokú bíróság felülvizsgálati kérelemmel érintett határozatát, a perújító felperes felülvizsgálati kérelmét, az indítványozók felülvizsgálati ellenkérelmeit. Az ellenkérelmeket a tanács elnöke a felperes jogi képviselőjének a tárgyaláson adta át. Az iratismertetésre a tanács tagjai és a felek képviselői észrevételt nem tettek, további iratismertetést nem kértek. Ezt követően a felperes felülvizsgálati kérelme változatlan fenntartásáról nyilatkozott. Az indítványozók jogi képviselői szintén úgy nyilatkoztak, hogy felülvizsgálati ellenkérelmeiket az írásbelivel egyező tartalommal változatlanul fenntartják. Ezt követően a tanács elnöke figyelmeztette a résztvevőket, hogy a tárgyalást be fogja rekeszteni; kérdés, észrevétel pedig nem hangzott el. Ezt követően a tanács elnöke a tárgyalást berekesztette, a tanács zárt tanácskozásban meghozta az ítéletét (Gfv.VII.30.308/2015/5. szám), amit az elnök nyilvánosan hirdetett ki.
- [10] Az első kúriai ítélet meghozatalát követően az elsőfokú bíróság a tárgyalás folytatására 2016. április 25. napján kelt végzésével határidőt tűzött (2016. június 20.). Ugyanezen napon hozott végzésével a bíróság megküldte a Kúria Gfv.VII.30.308/2015/5. számú közbenső ítéletét a feleknek. 2016. május 2. napján kelt végzésével a Gyulai Törvényszék arról tájékoztatta a feleket, hogy: „[a] Kúriától és a Szegedi Ítéltáblától érkezett – telefonon történő – közlés szerint a Kúria Gfv.VII.30.308/2015/5. számú közbenső ítélet meghozatalában olyan bíró vett részt, aki a perújítással támadott Gfv.IX.30.097/2010/2. számú ítéletének meghozatalában is részt vett. Ezen oknál fogva a Kúria hivatalosan, írásban fogja bekérni a jelen per iratait, majd – a tájékoztatás szerint – a közbenső ítéletet saját hatáskörben hatályon kívül helyezi, és az ügyben új összetételű másik tanács hoz végleges döntést.” 2016. május 9-én érkezett meg a Gyulai Törvényszékre a Gfv.VII.30.308/2015/6-I. számú irat, melyben a Kúria megkereste a Gyulai Törvényszéket az ügy iratainak postafordultával történő felterjesztése végett. Tájékoztatásul pedig megküldte a Gfv.VII.30.308/2015/6. számú végzést azzal, hogy azt a peres felek részére a Kúria közvetlenül is kézbesítette. Az elsőfokú bíróság 2016. május 11-én rendelkezett az iratok Kúriának való megküldése iránt. Ugyanezen a napon hozott végzésével a Gyulai Törvényszék tájékoztatta a feleket arról, „hogy a jelen per a Kúria végzése következtében ügyviteli befejezést nyert, az nem folytatható”.
- [11] A Kúria megkeresésre arról tájékoztatta az Alkotmánybíróságot, hogy a második (Pfv.VI.21.031/2016. számon folyó) felülvizsgálati eljárásban a Kúria a közbenső ítéletét 2. sorszám alatt hozta meg, az ügyben más irat a fenti lajstromszámon nem keletkezett.

III.

- [12] Az alkotmányjogi panaszok az alábbiak szerint részben megalapozottak.
- [13] 1. Az Alkotmánybíróság a 7/2013. (III. 1.) AB határozatában megerősítette a tisztességes bírósági eljárással kapcsolatos korábbi gyakorlatát. Eszerint „a tisztességes eljárás (*fair trial*) követelménye az eljárásjogi garanciák érvényesülését is felöleli, és egy olyan minőséget jelent, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembe vételével lehet csupán megítélni. Ebből következően egyes részletszabályok hiánya miatt éppúgy, mint

valamennyi részletszabály megalkotásának dacára lehet egy eljárás méltánytalan, igazságtalan vagy nem tisztességes. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a tisztességes eljáráshoz való jog magában foglalja az alkotmányszövegben kifejezetten nem nevesített bírósághoz való jog valamennyi feltételét is. (ABH 1998, 91, 98–99.) Az Alkotmánybíróság értelmezésében tehát a tisztességes eljáráshoz fűződő jog körébe tartozik a hatékony bírói jogvédelem követelménye, amely szerint a jogi szabályozással szemben alkotmányos igény, hogy a perbe vitt jogokról a bíróság érdemben dönthesse. Önmagában a bírói út igénybevételének formális biztosítása ugyanis nem elegendő az eljárási garanciák teljesedéséhez, hiszen az alkotmányos szabályban előírt garanciák éppen azt a célt szolgálják, hogy azok megtartásával a bíróság a véglegesség igényével hozhasson érdemi döntést. A tisztességes eljárás követelménye tehát magában foglalja a hatékony bírói jogvédelem igényét is” (Indokolás [24]). „Az Alkotmánybíróság korábbi döntései szerint egy eljárás tisztességességét mindig esetről esetre lehet csak megítélni, a konkrét ügy körülményeinek figyelembe vételével, ettől függetlenül ugyanakkor nevesíteni lehet számos olyan követelményt, amelyeknek egy eljárásnak meg kell felelnie ahhoz, hogy tisztességesnek minősüljön. Polgári peres eljárásban így a tisztességes bírósági tárgyalás követelményének része a bírósághoz fordulás joga {3215/2014. (IX. 22.) AB határozat, Indokolás [11]–[13]}, a tárgyalás igazságosságának biztosítása {36/2014. (XII. 18.) AB határozat, Indokolás [66]}, a tárgyalás nyilvánossága és a bírósági döntés nyilvános kihirdetése {22/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [49]}, a törvény által létrehozott bíróság {36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [32]–[34]} független és pártatlan eljárása {21/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [58]}, illetve a perek ésszerű időn belül való befejezése {36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [38]}.” {3025/2016. (II. 23.) AB határozat, Indokolás [19]}

- [14] 2. A felülvizsgálati eljárás a polgári perben olyan rendkívüli perorvoslat, amely a jogerős ítélettel, illetve a Pp.-ben felsorolt egyes végzésekkel szemben jogszabálysértésre hivatkozva vehető igénybe. A következetes alkotmánybírósági értelmezés szerint a felülvizsgálat – bár eljárásjogi értelemben jogorvoslatnak minősül, de a rendes jogorvoslat, vagyis a fellebbezés kimerítése után illet(het)i meg a feleket – nem hozható érdemi alkotmányossági összefüggésbe az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében foglalt jogorvoslathoz való joggal {pl.: 3025/2016. (II. 23.) AB határozat, Indokolás [24]–[25]}. A jogalkotó döntésén múlik ugyanis, hogy intézményesít-e ilyen rendkívüli jogorvoslatot vagy sem, és nagyfokú szabadsággal rendelkezik e jogorvoslat terjedelmét, feltételeit illetően is. Ugyanakkor, ha biztosít ilyen jogorvoslatot, akkor ennek az eljárási szakasznak is meg kell felelnie a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogból fakadó követelményeknek. Ebből következően a felülvizsgálati eljárásnak is – akkor is, ha erre egy másik rendkívüli perorvoslati eljárás, a perújítás keretében kerül sor – ki kell elégítenie az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből folyó alkotmányos elvárásokat, különös tekintettel arra, hogy a Kúria ebben az eljárásban a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezheti, s ahelyett akár maga hozhat új érdemi határozatot [Pp. 275. § (4) bekezdés]. Így ehhez az ítélethez fűződik majd jogerőhatás, és – tartalmától függően – ez válik végrehajthatóvá.
- [15] 3. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése hasonló eljárási elvek és megközelítések mentén garantálja a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot, mint az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 6. cikk 1. bekezdése, melynek Magyarország is tagja. Az Alkotmánybíróság ezért eddig is nyomon követte az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) az ehhez kapcsolódó joggyakorlatát, és azt rendszeresen figyelembe vette. A jelen ügyben is indokolt volt tehát az EJEB esetjogának áttekintése a tárgyalás mellőzésével összefüggésben.
- [16] Az EJEB felfogásában az elsőfokú bíróság előtt, ha csupán egyfokú eljárásban bírálják el az ügyet, a félnek joga van a szóbeli tárgyaláshoz (szóbeli meghallgatáshoz; „*oral hearing*”), hacsak nem merülnek fel olyan kivételes körülmények, melyek a tárgyalás mellőzését indokolják [*Allan Jacobsson kontra Svédország* (No 2.) (8/1997/792/993), 1998. február 19., 46. bekezdés]. A szóbeli és nyilvános tárgyaláshoz való jog nem abszolút, így mellőzhető a tárgyalás egyrészt azért, mert a fél arról egyértelműen lemondott, és nem áll fenn olyan közérdek, amelyre tekintettel a megtartása szükséges volna. A lemondás lehet kifejezett vagy hallgatóságos, ez utóbbi eset áll fenn például akkor, ha a fél nem nyújt be vagy nem tart fenn tárgyalás tartása iránti kérelmet. Akkor sem szükséges, másrészt, tárgyalást tartani, ha kivételes körülmények merülnek fel, így például, ha nem kerül elő az ügyben olyan tény- vagy jogkérdés, amit az iratok és a felek írásbeli észrevételei alapján ne lehetne megfelelően eldönteni. A 6. cikk 1. bekezdésében található nyilvános tárgyaláshoz való jog a legalább egy fokon való szóbeli

meghallgatáshoz való jogot foglalja magában [*Salomonsson kontra Svédország* (38978/97), 2002. november 12., 34–36. bekezdés].

- [17] A 6. cikk 1. bekezdéséből nem következik, hogy az államnak jogorvoslati eljárást kellene biztosítania az elsőfokú bírói döntéssel szemben, de dönthet ilyen jogorvoslat bevezetése mellett. Ilyenkor az EJEB szerint a jó igazságszolgáltatás érdekében általában célszerűbb már első fokon tárgyalást tartani, mint a másodfokú bíróság előtt. Az ügy körülményeitől függően az is elfogadható, ha a bíróság a másodfokú eljárásban a tárgyalás tartása iránti kérelmet elutasítja, noha első fokon sem tartottak tárgyalást. Lényeges ugyanakkor, hogy mi a per tárgya. Az olyan ügyekben (mint a társadalombiztosítási ügyek), ahol a jogvita eldöntése írásbeli (orvos-)szakértői véleményektől függ, tárgyalások rendszeres tartása akadályos is lehet a jogviták gondos elintézésének, és elfogadható, ha a nemzeti hatóságok a hatékonyság és gazdaságosság követelményére is figyelemmel vannak. Ha azonban az ügyben az ellentmondó szakértői véleményekre tekintettel a fél a személyes meghallgatását tartja szükségesnek, és így valójában ténykérdések is felmerülnek a bíróság előtt, a szóbeli tárgyalás elősegíti a döntés szempontjából jelentős információk megszerzését [*Salomonsson kontra Svédország*, 38–39. bekezdés]. Nem feltétlenül szükséges szóbeli meghallgatás, „amikor nincsenek elfogadhatósági kérdések vagy vitatott tények, amelyek alapján tárgyalásra lenne szükség, és a bíróságok tisztességesen és ésszerűen ítéletet tudnak hozni a felek beadványai és egyéb írásos anyagok alapján” [lásd a *Pákozdi kontra Magyarország* ügyben hozott ítélet (51269/07, 2014. november 25.) 27. bekezdésének magyar szövegét, *Saccoccia kontra Ausztria* (69917/01), 2008. december 18., 73. bekezdés]. A tárgyalás mellőzését indokolhatja, ha az ügyben csupán korlátozott jellegű [*Allan Jacobsson kontra Svédország* (no.2), 48–49. bekezdés, *Saccoccia kontra Ausztria*, 76. bekezdés], illetve nem különösebben összetett jogkérdések merülnek fel [*Speil kontra Ausztria* (42057/98), 2002. szeptember 5.].
- [18] A tárgyalás mellőzését alátámasztó körülmények kivételes jellege alapvetően a nemzeti bíróság által elbírálandó kérdések természetéből következik, nem pedig az ilyen helyzetek gyakoriságából. Mindez nem jelenti azt, hogy tárgyalás tartásának megtagadása csak ritkán volna indokolt. [Pl. *Andersson kontra Svédország* (17202/04), 2011. március 7., 48. bekezdés]. Minden esetben a 6. cikkben megfogalmazott, az eljárás egészét átható tisztességesség elve a kulcsszempont {összefoglalóan: *Jussila kontra Finnország* [GC] (73053/01), 2006. november 23., 40–42. bekezdés}.
- [19] A fellebbviteli eljárásokban, még akkor is, ha a másod- vagy harmadfokú bíróság mind jogkérdéseket, mind ténykérdéseket elbírálhat, a 6. cikk nem követeli meg mindig, az ügy jellegétől függetlenül nyilvános tárgyalás tartását. Az elsőfokú eljárást követően a nyilvános tárgyalás szükségességének megítélése során más szempontokra is, így az ésszerű időn belüli elbíráláshoz való jogra és ehhez kapcsolódóan a bíróságok ügyterhének gyors kezelésére is figyelemmel kell lenni. Ha első fokon már tartottak tárgyalást, akkor a tárgyalás mellőzését a másod-, illetve harmadfokú eljárás sajátos jellemzői indokolhatják [*Fejde kontra Svédország* (12631/87), 1991. október 29., 31. bekezdés; polgári ügyben meghivatkozva: *Rippe kontra Németország* (5398/03) ügyben hozott döntésben, mellyel az EJEB nem fogadta be a panaszos kérelmét, illetve: *Helmers kontra Svédország* [PS] (11826/85), 1991. október 29., 36. bekezdés].
- [20] Fontos az eljárás egészének, s abban a fellebbviteli bíróság szerepének figyelembevétele. Továbbá, tekintettel kell lenni a fellebbviteli rendszerre, a fellebbviteli bíróság hatáskörére, és arra, hogy a fél érdekeit ténylegesen milyen módon tárták a fellebbviteli bíróság elé és azt ott miként védték, különösen az elbírálandó kérdések természetének fényében (*Helmers kontra Svédország*, 31–32. bekezdés). Feltéve, hogy első fokon tartottak nyilvános tárgyalást, másodfokon vagy harmadfokon a tárgyalás hiánya igazolható az eljárás sajátos jellegével. A fellebbezés megengedhetőségéről döntő eljárás, vagy az olyan eljárások, amelyekben csak jogkérdés merül fel – szemben azokkal, ahol ténykérdésekről is állást kell foglalni – kielégítheti a 6. cikk 1. bekezdéséből fakadó követelményt, akkor is, ha a felet a másodfokú vagy a kasszációs bíróság nem hallgatta meg személyesen (*Helmers kontra Svédország*, 36. bekezdés). Az EJEB gyakorlatából az szűrhető le, hogy ha releváns tények tisztázására van szükség, melyhez a bizonyítékokat újraértékelik, s ehhez személyeket (pl. szakértőt, tanúkat vagy a feleket) kell meghallgatni, a tárgyalás nem mellőzhető.
- [21] 4. Az Alkotmánybíróságnak eddig szűkebb körben volt alkalma megnyilvánulni a nyilvános tárgyaláshoz való joggal összefüggésben polgári ügyekben. Ennek alapvető oka az, hogy az Alkotmánybíróság egy korai határozatát követően a jogalkotó – bizonyos kivételekkel – következetesen érvényesítette a peres ügyek nyilvános tárgyalás alapján történő elbírálásának követelményét.

- [22] 4.1. Peres eljárásokban az ügyeket főszabály szerint tárgyalás alapján kell érdemben elbírálni. Első fokon jelenleg csak a közigazgatási perekben főszabály a tárgyaláson kívüli elbírálás (Pp. 338. §) ugyanakkor ilyen perekben is bármelyik fél kérelmére tárgyalást kell kitűzni. Egyéb perekben a bíróságnak hivatalból kell intézkednie a tárgyalás kitűzése iránt, ha a keresetlevelet nem kell idézés kibocsátása nélkül elutasítani (Pp. 125. §). Másodfokon szintén főszabály a tárgyalás tartása. Ha van is lehetőség a tárgyaláson kívüli elbírálásra, bármelyik fél kérelmére a bíróságnak tárgyalást kell tartania, a tárgyalás tartása iránti kérelem teljesítése nem tagadható meg [Pp. 256/A. § (2)–(4) bekezdés]. A felek kérelmétől függetlenül tárgyaláson kívül csak nem érdemi határozat hozható [Pp. 256/A. § (1) bekezdés a) pontjában szabályozott eset].
- [23] A Kúria az ítélet elleni felülvizsgálati eljárást főszabály szerint tárgyaláson kívül folytatja le, de bármelyik fél kérelmére tárgyalást tart [Pp. 274. § (1) bekezdés]. Tárgyalást tarthat továbbá a Kúria akkor is, ha azt szükségesnek tartja. Ha közigazgatási perben első fokon – az okirati bizonyítás kivételével – bizonyítást kell felvenni [Pp. 338. § (5) bekezdés], illetve ha bármely perben a másodfokú eljárásban merül fel bizonyítás lefolytatásának szükségessége [Pp. 256/A. § (5) bekezdés], akkor tárgyalás tartása nem mellőzhető. Felülvizsgálati eljárásban nincs helye bizonyítás felvételének, ezért ilyen jellegű szabály erre az eljárási szakaszra vonatkozóan nincs.
- [24] 4.2. A XXVIII. cikk (1) bekezdéséből az következik, hogy a bíróságnak a jogvitákat nyilvános tárgyaláson (az alapján) kell elbírálnia. Az Alkotmánybíróság azonban a 3115/2013. (VI. 4.) AB határozatban azt is megállapította, hogy „az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből nem következik, hogy a bíróságok az adott ügyre vonatkozó valamennyi rendes és rendkívüli jogorvoslati eljárásban a fél jogait és kötelezettségeit kizárólag tárgyaláson bírálhatj[ák] el. A tárgyalási elv, a szóbeliség és a közvetlenség a polgári peres eljárás alapelvei közé tartozik. Nem jelenti azonban ezeknek az alaptörvényi szabállyá emelt alapelveknek a sérelmét, ha a törvény egyes – különösen a rendkívüli – jogorvoslati eljárásokban a bíróság számára lehetővé teszi az indítvány tárgyaláson kívüli elbírálását is.” (Indokolás [43]).
- [25] A 3064/2016. (IV. 11.) AB határozatában az Alkotmánybíróság megerősítette azon álláspontját, hogy „önmagában a tárgyalás tartásának mellőzése – más eljárási vagy anyagi jogi alaptörvény-ellenesség hiányában – nem jelent alkotmányjogilag releváns procedurális alapjogi sérelmet. Ilyen alapjogi sérelem fő szabályként az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése egészének figyelembe vétele alapján állapítható meg, nem pedig pusztán e komplex alaptörvényben biztosított jog egyes részjogosítványainak a jog egészéből kiszakított értelmezésével.” (Indokolás [14]).
- [26] Az Alkotmánybíróság ugyanebben a határozatában a panasz elbírálása során figyelembe vette továbbá a Pp. 274. § (1) bekezdésének azon rendelkezését is, hogy: „[a] Kúria a felülvizsgálati kérelmet tárgyaláson kívül bírálja el, kivéve, ha a felek bármelyike tárgyalás tartását kéri, vagy a Kúria a tárgyaláson való elbírálást szükségesnek tartja.” „[a] Pp. e rendelkezése a fentiek értelmében összhangban van az Alaptörvény XXVIII. cikke által biztosított tisztességes bírósági tárgyaláshoz való joggal. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozó alperes maga sem kérte a Kúriától tárgyalás tartását; ha ugyanis kérte volna, a Kúriának – saját megítélésétől függetlenül – mindenképpen kellett volna tartania tárgyalást. A magyar jogrendszer átható alapvető elv, hogy saját felróható magatartására előnyök szerzése végett senki sem hivatkozhat. Ha az Alkotmánybíróság jelen ügyben alaptörvény-ellenességet állapítana meg, azzal maga biztosítana lehetőséget a törvényi szintű eljárási jogosítványok vis[zs]zaélősszerű gyakorlására, mivel akkor is alapjogi védelmet nyújtana a felülvizsgálati eljárás résztvevőjének (felperesének vagy alperesének), ha az tudatosan nem kéri tárgyalás tartását, noha erre joga van, és kérése esetén azt a Kúria nem tagadhatja meg. E szabályozás olyan értelmezésének helyességét, mely szerint a tárgyalás tartásának mellőzése önmagában nem szükségképpen jelent alapvető alapjogi sérelmet, megerősíti a Pp. 275. § (1) bekezdése is, miszerint: »[a] felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének helye nincs. A Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a rendelkezésre álló iratok alapján dönt.« Vagyis a tárgyalás tartása önmagában akkor sem lenne alkalmas a megállapított bizonyítékoknak és a tényállásnak az indítványozó által javasolt, meghatározott irányú értékelésére, ha a tárgyalás tartására a félnek alaptörvényben biztosított joga volna; a felülvizsgálat csak a jogi következtetések tekintetében biztosít lehetőséget a jogerős döntéstől való eltérésre. Mindezek miatt közvetlenül nincs alkotmányjogi relevanciája önmagában annak, hogy a felülvizsgálati eljárás során hozott bírósági döntés meghozatalára tárgyalás tartásával, vagy anélkül került-e sor” {3064/2016. (IV. 11.) AB határozat, Indokolás [15]}.

- [27] 4.3. A szóbeliségen, közvetlenségen és nyilvánosságon alapuló modern polgári per általános jelleggel, a rendes eljárásokra is kiterjedően a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikkkel valósult meg Magyarországon. A három alapelv egymáshoz szorosan kapcsolódik, egymást részben át is fedik, teljes érvényesülésüknek színtere a tárgyalás. A szóbeliség a felek kétoldalú meghallgatásának formájára utal, függetlenül attól, hogy egyébként a bizonyítást miként veszik fel. A bizonyítás felvételének módja és körülményei a közvetlenség elvével állnak közvetlen összefüggésben. A tárgyalás tartásának mellőzése az említett elvek korlátozását eredményezi: szűkül a szóbeliség, a közvetlenség és a nyilvánosság egyaránt. Emiatt a tárgyalás mellőzése kivételesen, indokolt esetben fogadható el, melyet számos körülmény befolyásol.
- [28] 5. Az Alkotmánybíróság – az EJB gyakorlatához hasonlóan – jelentőséget tulajdonít annak, hogy a felek kifejezetten vagy hallgatólagosan, de minden kétséget kizáró módon lemondtak-e a tárgyalásról. Mivel a törvényi szabályozás értelmében a bíróság a kérelem teljesítését nem tagadhatja meg, e kérelem léte vagy hiánya döntő jelentőségű annak megítélésénél, sérült-e a tisztességes eljáráshoz való jog.
- [29] 5.1. Jelen ügyben megállapítható volt, hogy a felperes a felülvizsgálati kérelmében kérte tárgyalás tartását. Ennek alapján a Kúria ki is tűzte a tárgyalás határnapját, arra megidézte a feleket, köztük az indítványozókat is. Az indítványozók pedig külön nem kérték felülvizsgálati ellenkérelmükben a tárgyalás megtartását. A Kúria meg is tartotta a tárgyalást 2016. március 8-án, azon az indítványozók jogi képviselői is részt vettek és felszóltak. E tárgyalást követően a Kúria meghozta első közbenső ítéletét, melyet nyilvánosan kihirdetett.
- [30] Az első felülvizsgálati ítélet hatálytalanságát megállapító és az elsőfokú bíróságot az iratok ismételt felterjesztése érdekében megkereső végzésben az eljáró kúriai tanács arról is rendelkezett, hogy: „[a]z iratok felterjesztését követően elrendeli új tárgyalás kitűzése, új határozathozatal végett a szükséges intézkedések megtételét.” A végzés záró részében arra is kitért a Kúria, hogy: „[a] peres iratok ismételt felterjesztését követően lesz a Kúria abban a helyzetben, hogy új bírói tanács kijelölésével, a perújító felperes felülvizsgálati kérelmének ismételt elbírálása végett soron kívül tárgyalást tűzzön ki.” Ebből mind a felperes, mind az indítványozók észszerűen arra következtethettek, hogy az ügy másik tanácsra történt szignálását követően a Kúria újabb tárgyalást tűz majd ki. Ez azonban elmaradt, a második eljárásban a tanács tárgyaláson kívül hozta meg ítéletét.
- [31] Az Alkotmánybíróság megkeresésére adott kúriai válasz és a bekért iratok alapján az Alkotmánybíróság azt állapította meg, hogy a felperes sem önként, sem a Kúria felhívása alapján nem nyilatkozott utóbb arról, hogy már nem kéri tárgyalás tartását. Ez alapján elsődlegesen azt kellett volna vélelmezni, hogy a tárgyalás tartására irányuló kérelmét változatlanul fenntartja. A második felülvizsgálati eljárást lefolytató tanács azonban e kérdést oly módon közelítette meg, hogy: „A felperes újabb felülvizsgálati tárgyalás megtartását nem kérte.” Mivel – a fent kifejtettek szerint – a Pp. nem tartalmaz olyan szabályokat, amelyek alapján a Kúria a már meghozott jogerős ítéletének hatálytalanságát utóbb felismert kizárási ok miatt megállapíthatná, azt az eljárást sem ismeri és rendezi, ahogyan ezt követően meg kell ismételni a felülvizsgálati eljárást. Nem lehetőséget ezért olyan törvényi rendelkezés, ami szerint ilyen helyzetben a félnek újra kérnie kellene/lehetne a tárgyalás tartását, és aminek elmulasztásából arra lehetne következtetni, hogy a nyilvános tárgyalás tartásához való jogáról lemondott volna.
- [32] A fent leírt körülményekből az a következtetés vonható le, hogy az indítványozók – a felperesi kérelemre, a szabályozatlan eljárásra, s ehhez képest a Kúria végzésében foglaltakra tekintettel – alappal feltételezhatték, hogy a második felülvizsgálati eljárásban a Kúria újabb tárgyalást fog kitűzni. Mindezek miatt, és azért is, mert a második eljárásban Kúria az ítéletet megelőzően nem utalt arra, hogy a második eljárásban való tárgyalástartás érdekében kérelmet kellene/lehetne előterjeszteni, az indítványozók nem kerültek abba a helyzetbe, hogy kérhessék (újabb) tárgyalás kitűzését. Emiatt pedig a kérelem elmaradását a tárgyalásról való egyértelmű lemondásként értékelni nem lehetett.
- [33] 5.2. A jelen ügyben a tisztességes eljáráshoz való jog sérelme a tárgyalás mellőzése miatt az alapján tehát nem volt megítélhető, hogy arról az indítványozók kétséget kizáró módon hallgatólagosan lemondtak. Az Alkotmánybíróságnak ezért az eset összes körülményének figyelembevételével kellett elbírálnia a XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmét ezen a jogcímen állító indítvány megalapozottságát.
- [34] Ennek kapcsán az Alkotmánybíróság hangsúlyozza: önmagában az eljárási szabályok megsértése nem vezet szükségképpen a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelméhez. A jelen ügy elbírálása vonatkozásában ezért nem döntő jelentőségű, hogy a Pp. szabályainak megfelelő alkalmazásával a felek bármelyikének kérel-

mére tárgyalást kellett volna tartani, illetve hogy a megtámadott bírói ítéletet meghozó tanács az első kúriai tanács tájékoztatása ellenére nem tartott tárgyalást.

- [35] A tárgyalás mellőzése alkotmányosságának megítélése szempontjából az Alkotmánybíróság az eljárás több körülményét tette mérlegre.
- [36] Egyrészt, lényeges körülményként értékelte az Alkotmánybíróság, hogy mind első, mind másodfokon a bíróságok tartottak tárgyalást. A Kúria is tartott tárgyalást a közbenső ítélet meghozatalát megelőzően. Ugyanakkor a második felülvizsgálati ítélet – miként arra az indokolás egyértelműen utal – végül tárgyalás nélkül született meg.
- [37] Figyelembe vette továbbá az Alkotmánybíróság, hogy bizonyítás felvételére csak az elsőfokú eljárásban került sor. A bizonyítás felvételének szükségessége már abból is következett, hogy a perújító felperes a perújítási kérelmét új bizonyítékra alapította. A perújítási eljárásban a Gyulai Törvényszék beszerezte a büntetőeljárás iratait és könyvszakértőt rendelt ki. Ez utóbbi azonban érdemi munkát nem tudott végezni, mivel az indítványozók nem tudták átadni a szakértő részére a vélemény elkészítéséhez kapcsolódó dokumentumokat. Az elsőfokú bíróság a büntetőeljárásban beszerzett szakvéleményt megküldte a polgári perben véleményt készítő szakértőnek is, aki korábbi szakvéleményét – a per érdemét nem érintő – pontosítással fenntartotta. A bíróság az alperben beszerzett és a büntetőeljárásban keletkezett szakértői vélemény közötti ellentétek feloldása végett megkísérelte egy harmadik szakértő kirendelését. Ez a szakértői bizonyítás azonban nem járt eredménnyel, mert a felkért szakértők egyike sem vállalta a feladat teljesítését. Végül a bíró a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján – a büntetőeljárásból beszerzett szakértői véleményt fogadva el ítélete alapjául – döntött a perben.
- [38] A másodfokú bíróság nem kérdőjelezve meg a büntetőeljárásban készített és a polgári per perújítási szakaszában is felhasznált szakértői véleményből fakadó, az elsőfokú bíróság által ítélete alapjául elfogadott tény, jogi megfontolások okán úgy találta, hogy a felperes keresete továbbra is megalapozatlan. Az új tény ugyanis továbbra sem támasztotta alá a felperes követelésének jogalapját (Szegedi Ítéletábrla Gf.III.30.276/2014/3. számú ítélet 7. oldal).
- [39] Az Alkotmánybíróság tekintettel volt a felülvizsgálati eljárás jellegére, a peres eljárás egészében elfoglalt helyére és szerepére. Így arra, hogy a felülvizsgálat olyan rendkívüli perorvoslat, mely csak jogszabálysértésre hivatkozással vehető igénybe [Pp. 270. § (2) bekezdés], ha – amennyiben ez rendelkezésre állt – a fellebbezési jogot már kimerítették [Pp. 271. § (1) bekezdés *b*) pont]. Bizonyítás felvételének a felülvizsgálati eljárásban már helye nincs, a Kúria a döntését az ügy iratai alapján hozza meg [Pp. 275. § (1) bekezdés]. A törvényben meghatározott egyes súlyos eljárási szabálysértések kivételével, melyeket a Kúria hivatalból köteles figyelembe venni, a vizsgálat és a döntés a felek kérelmei által kijelölt jogkérdésekre korlátozódik [Pp. 275. § (2) bekezdés].
- [40] Az Alkotmánybíróság a felmerült alkotmányossági kérdés elbírálása szempontjából jelentőséget tulajdonított ezért annak, hogy mivel az eljárás kereteit a felek kérelmei jelölik ki, a konkrét ügyben mire irányult a felülvizsgálati kérelem és a felülvizsgálati ellenkérelmek, vagyis miről kellett döntenie a Kúriának a felülvizsgálati eljárásban. A felperes két okból kérte a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését. Egyrészt a Pp. 206. § (1) bekezdésének sérelme miatt, mert a jogerős ítélet iratellenesen hivatkozott az alperben született jogerős ítélet megállapításaira, nevezetesen az abban kifejtett jogi következtetésekre. Másrészt a Pp. 4. § (2) bekezdésében foglalt szabály megsértését állította arra figyelemmel, hogy a jogerős ítélet figyelmen kívül hagyta, hogy a kapcsolódó büntetőeljárásban a bíróság a polgári perben alperesként közvetlenül nem érintett személy bűnösségét állapította meg. A felülvizsgálati ellenkérelmek a jogerős ítélet hatályában fenntartása érdekében annak helyesége mellett érveltek.
- [41] A Kúria a felülvizsgálati kérelemben felhozott első hivatkozási alap tekintetében megállapította, hogy a jogerős ítélet jogszabálysértő. Az ítélet tehát ebben a részében sértette az indítványozók érdekeit. Tárgyalás tartásának és a felek szóbeli meghallgatásának mellőzése így e vonatkozásban felvethette alapjoguk sérelmének elvi lehetőségét. Ezért az Alkotmánybíróság megvizsgálta, hogy a konkrét jogkérdésről való döntés igényelte-e tárgyalás tartását.
- [42] A felperes a Pp. 206. § (1) bekezdésében foglalt jogszabálysértés alátámasztásaként arra hivatkozott, hogy a jogerős ítéletben elvégzett indokolási tevékenység iratellenes megállapításokon alapult, logikailag kifogásolható és okszerűtlen megállapításokat tartalmazott. A Szegedi Ítéletábrla olyan iratellenes megállapítással egészítette ki a tényállást és olyan körülményt vont az oksági láncolatba, amely alapján téves jogi következtetésre jutott. Emiatt a jogerős ítélet megalapozatlan. Arra is utalt, hogy a téves, okszerűtlen bírói értékelés ellentmondásban áll a perújítást megengedő jogerős végzésben kifejtett indokolással is.

- [43] A Pp. 206. § (1) bekezdése szerint: „A bíróság a tényállást a felek előadásának és a bizonyítási eljárás során felmerült bizonyítékoknak egybevetése alapján állapítja meg; a bizonyítékokat a maguk összességében értékeli, és meggyőződése szerint bírálja el.” Ez a szabály a szabad bírói mérlegelést fogalmazza meg, mely a szabad bizonyítás elvének a része. A bizonyítékok szabad mérlegelése a közvetlenség elvével szoros összefüggésben áll. Ez utóbbi alapelvből fakad ugyanis, hogy a bíró „csak az általa észlelt tényekre és bizonyítékokra alapítottan hozhatja meg a döntését. A bíróságnak eredeti forrásokból kell az ismereteit megszereznie és a személyes észlelése, valamint közvetlen benyomásai alapján kell az álláspontját kialakítania” (Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog. Osiris Kiadó, Budapest, 2012, 84. o.). Addig, míg a bizonyítékoknak törvény által előre meghatározott, kötött bizonyítóereje volt, a közvetlen bírói észlelésnek nem volt ilyen jelentősége. A belső meggyőződés szerinti elbírálás ugyanakkor megtörik, ha a bizonyítási eszköz (bizonyíték) és az ítélező bíró közé egy (más személy által felvett bizonyításról készített) jegyzőkönyv vagy jelentés ékelődik. Ebbe a körbe tartozik az is, ha a jogorvoslati bíróság maga nem vesz fel bizonyítást, hanem csupán az ügy iratai (tárgyalási jegyzőkönyvei) alapján hoz döntést, és ennek során mérlegeli felül az alsóbb fokú bíróság által felvett bizonyítás eredményét. Ilyen lehet a felülvizsgálati eljárás is, ahol bizonyítás felvételének helye nincs, a Kúria pedig a rendelkezésre álló iratok alapján dönt.
- [44] A közvetlenség elvének lehető legkisebb sérelmével, de a súlyosabb mérlegelési hibák kijavítása érdekében a Kúria azt a gyakorlatot alakította ki, hogy a Pp. 206. § (1) bekezdésén alapuló jogszabálysértést állapít meg, ha a jogerős ítélet iratellenes, illetve nyilvánvalóan okszerűtlen következtetéseket tartalmaz. Ezekre az esetekre a Kúria fenntartja a felülmérlegelés lehetőségét (lásd a támadott ítéletben is hivatkozott: BH 2013. 119. számú eseti döntést). E körben maga is megváltoztathatja a jogerős ítéletben foglalt tényállást, és ez alapján maga is hozhat új érdemi döntést (ítéletet).
- [45] A jelen ügyben a felülvizsgálati kérelem felülmérlegelésre irányult, a kúriai ítélet pedig utalt arra, hogy annak feltételei megvalósultak (a kúriai ítélet 5. oldal, [12] bekezdés). Ugyanakkor az „iratellenesség” nem a perújítási eljárásban beszerzett bizonyítékokat, hanem az alapeljárásban született jogerős ítéletet érintette. A felülvizsgálati kérelem alapján arról kellett döntenie tehát a Kúriának, hogy helyesen értelmezte-e a perújítási eljárásban a másodfokú bíróság az alapügyben született jogerős ítélet jogi következtetéseit. A bizonyítékok, különösképpen pedig a szakértői vélemény mérlegelésével kapcsolatos kérdések közvetlenül az elsőfokú bíróság előtt merültek fel, mely meg is kísérelte a szakértői vélemények közötti ellentmondás feloldását, végül pedig a büntetőeljárásban beszerzett véleményt fogadta el. A másodfokú ítélet nem érintette e körben az elsőfokú bíróság megállapításait, a felülvizsgálati kérelem pedig nem vitatta a szakértői véleményt vagy a többi bizonyíték értékelését, és a jogerős ítéletnek az ezzel kapcsolatos következtetéseit nem támadta.
- [46] A Kúria ítéletének indokolásában kiemelte, hogy a másodfokú bíróság „bár elfogadta a ténykérdés megítélésének megváltozását az új szakvéleményben írtakra tekintettel, ugyanakkor nem kizárólag ennek figyelembe vételével döntött, hanem az alapügyben hozott jogerős ítéletben írt jogkérdésben kifejtett állásponttól is eltért.” (kúriai ítélet 5. oldal [12] bekezdés).
- [47] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított alapjog tartalma tekintetében magáévá teszi az EJEB-nek a tisztességes eljáráshoz kapcsolódó azon gyakorlatát, mely szerint nem minősül a nyilvános tárgyaláshoz való jog sérelmének, ha a harmadfokú bíróság az ügy iratai és a felek írásbeli kérelmei, észrevételei alapján észszerűen tud dönteni az eldöntendő tény- és jogkérdésekről.
- [48] A fent kifejtettek szerint a jelen ügyben a bizonyítékok felülmérlegelése a jogerős ítélet indokolásának megállapításait, jogi következtetéseit érintette. A felülvizsgálati kérelemről való döntéshez pedig alapvetően az alapügyben született jogerős ítélet indokolásának értelmezésére volt szükség, mely az ott kifejtett jogkérdések megítélésére korlátozódott. A döntés meghozatalához az alapeljárásban született döntések és iratok áttanulmányozására, azok értelmezésére volt szükség. Ezen iratok és a felek felülvizsgálati kérelme, illetve ellenkérelmei és észrevételei alapján a Kúria abban a helyzetben volt, hogy megalapozott döntést hozhasson. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság úgy találta, hogy a felek szóbeli meghallgatása e tekintetben nem volt nélkülözhetetlenül szükséges.
- [49] A felülvizsgálati kérelemben felhozott másik jogszabálysértés [Pp. 4. § (2) bekezdés] vonatkozásában a Kúria nem osztotta a felperes felülvizsgálati kérelmében előadott kiterjesztő jogértelmezést. A Kúria a tényeket nem érintő, kizárólag csak jogkérdésben foglalt állást akként, hogy egy perben nem álló személy bűnösségének megállapításából nem következik, hogy az indítványozók a versenyjogot sértő magatartást egyértelműen elkövették. Ennek az egyszerűbb jogkérdésnek az indítványozók felülvizsgálati ellenkérelmeiben foglaltakkal egybevágó eldöntését a szóbeli előadás nem erősítette volna.

- [50] Mindezekre figyelemmel az a körülmény, hogy a második felülvizsgálati eljárásban a Kúria nem tartott tárgyalást, nem eredményezte az indítványozók tisztességes bírósági eljáráshoz való jogának sérelmét. Habár a jogerőnek és áttörésének vannak alkotmányos (ezen belül is alapjogi) vonatkozásai, a jogerő tartalmának és terjedelmének meghatározása elsődlegesen szakjogi kérdés. Nem alkotmányossági, hanem szakjogi megítélést igényel, hogy a Kúria a támadott ítéletében helyesen értelmezte-e az alapügyben született jogerős ítéletnek a jogkérdésben elfoglalt álláspontját, avagy – miként azt az indítványozók állítják – azt felülbírálta. Az alkotmánybírósági vizsgálat erre már nem terjedhet ki.
- [51] 6. Az indítványozó¹. szerint sérült a fegyverek egyenlőségének elve is, mivel a Kúria csak a felperes oldalán vizsgálta, hogy kéri-e tárgyalás tartását, az alperesi oldalon nem. Az Alkotmánybíróság azonban az iratok (egész pontosan azok hiánya) alapján azt állapította meg, hogy a második felülvizsgálati eljárásban a Kúria a felperesnek sem adott külön lehetőséget, hogy a tárgyalás újbóli kéréséről dönthesse: ilyen nyilatkozat tételeire a felperest nem hívták fel. A felperes felhívás nélkül sem nyilatkozott, hogy már nem kéri a tárgyalás megtartását. Valamilyen oknál fogva a Kúria a korábbi felperesi kérelmet már nem tekintette magára nézve kötelezőnek, és nem a felperes későbbi nyilatkozata alapján mellőzte a tárgyalást. Ebből következően a felperes ugyanolyan helyzetben volt a tárgyalás tartása tekintetében, mint az alperesek. Az, hogy támadott kúriai ítélet indokolása csak a felperesre tér ki, az alperesekre nem, nem eredményezi a fegyveregyenlőség sérelmét.
- [52] 7. Az indítványozó². azt is sérelmezte, hogy mivel csak az ítélethozataltól ismételték meg az eljárást, a tárgyalási szak – melyben részt vett a kizárt bíró – az eljárás része maradt.
- [53] Az Alkotmánybíróság ismételen utal arra, hogy törvénybe foglalt eljárási szabályok hiányában nem állapítható meg, miként kellett volna lefolytatni az újabb felülvizsgálati eljárást. A Kúriának az első felülvizsgálati eljárásban eljáró tanácsa a felülvizsgálati kérelem újabb elbírálásának menetét végzésében akként vázolta fel, hogy a Kúria másik tanácsa soron kívül tűz ki tárgyalást, és ez alapján hoz újabb határozatot. Ez arra utal – miként erre az indítványozó is hivatkozott –, hogy megismételni a felülvizsgálati eljárás azon szakaszát szükséges, amiben kizárt bíró vett részt. Kétségtelenül végez eljárási cselekményeket a Kúria (annak kijelölt tanácsa) már a tárgyalás előtt is, mindazonáltal a Pp. 12. § (2) bekezdése szerint a bíróság tanácsának hatáskörébe utalt ügyekben az elnök tárgyaláson kívül megtehet minden intézkedést, és az ítélet kivételével meghozhat minden olyan határozatot, amelyet a törvény a bíróság hatáskörébe utal. Ez alapján a jelen ügyben a tanács elnöke intézkedett a tárgyalás kitűzése, a felülvizsgálati kérelemnek az indítványozók részére való kézbesítése és az indítványozóknak felülvizsgálati ellenkérelem vagy csatlakozó felülvizsgálati kérelem előterjesztésének lehetőségére való felhívása iránt. A kizárási ok nem a tanács elnökét, hanem az előadó bírót érintette. Emiatt az indítványozó sem kifogásolta a tárgyalást megelőző szakasz megismétlésének hiányát. Aggályait a tekintetben fogalmazta meg, hogy újabb tárgyalás tartása nélkül az előző, kizárt bíróval lebonyolított tárgyalás az eljárás része maradt, a második felülvizsgálati ítélet ezen a tárgyaláson alapult. A kúriai ítéletből azonban egyértelműen kitűnik, hogy a bíróság az ítéletét tárgyaláson kívül eljárva hozta meg. Annak tehát nem képezte részét a korábbi tárgyalás anyaga sem, csupán a felek felülvizsgálati beadványai és az ügy korábbi iratai. Emiatt az indítványozó². ezen panasa nem szolgálhatott alapul a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelme megállapításának.
- [54] 8. Az indítványozó². felhívta a figyelmet arra, hogy az első kúriai ítélet szövege többé-kevésbé azonos az új ítélet indokolásával, egyes szövegrészek szó szerint kerültek át az új ítéletbe. Egyúttal azonban kikerültek olyan fontos, az alapügyben keletkezett megállapítások, melyek a perújítási kérelem elbírálása során is jelentőséggel bírtak. Indítványuk kiegészítését követően arra is kitértek, hogy a támadott ítélet az indokolási követelményeknek nem felel meg: a második eljárásban a Kúria mintegy két hónapon belül meghozta újabb, csak „formailag és néhány szavában átírt” ítéletét. Az indítványozók szerint kétséges, fennáll-e a lehetsége annak, hogy a bírók az iratokat a szükséges mélységben áttanulmányozhassák.
- [55] 8.1. Az Alkotmánybíróság először is hangsúlyozza, hogy csak az indokolás megléte és nem tartalma hozható összefüggésbe az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével. Annak megítélése pedig, hogy a meghozott ítélet mennyire felel meg a jogszabályoknak, nem része az Alkotmánybíróság vizsgálatának {3024/2017. (II. 17.) AB végzés, Indokolás [8]}. Szélsőséges eseteket leszámítva annak sincs alkotmányjogi mércéje, hogy mennyi időn belül tudják áttanulmányozni az eljáró bírók valamely ügy iratait, és ezek alapján mennyi időn belül tudják meghozni döntésüket. Abszolút jelleggel nem határozható meg valamely iratmennyiség áttanulmányozásához

szükséges idő hossza. A konkrét körülmények mérlegelése alapján is csak akkor állapítható meg az, hogy a bíróság azért nem vizsgálhatta meg érdemben az ügyet, mert a rendelkezésre álló időtartam elégtelen volt a szükséges iratok átolvasásához, ha az olyan rövid volt, ami alatt kétséget kizáróan lehetetlen volt az értő áttanulmányozás. A jelen ügy nem tekinthető ilyen szélsőségesen kirívó esetnek: a felek által hivatkozott iratmennyiségnek a felterjesztéstől az ítélet megszületéséig terjedő kb. egy hónapos időintervallumon belüli áttanulmányozása nem volt eleve kizárt, különös tekintettel arra, hogy a felülvizsgálati eljárás kereteit a felek kérelmei jelöli ki. Márpedig a felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem alapján két olyan kérdésben volt szükség állást foglalni, melyek nem igényelték a büntetőeljárásból beszerzett iratok teljes körű áttanulmányozását. E tekintetben nem döntő az, hogy az első felülvizsgálati eljárásban mikorra tűzött ki tárgyalást a Kúria, miután a tárgyalás időpontját az iratok áttanulmányozásához szükséges időn kívül számos egyéb körülmény is befolyásolja. Az indítványozók is csak annak lehetőségével számoltak, hogy ez az idő feltételezésük szerint nem volt elégséges, maguk sem állították, hogy a körülmények mérlegelése alapján az iratok áttanulmányozása lehetetlen volt. Ezzel szemben a feleknek biztosított alapjogon keresztül a bírakkal szembeni elvárás épp az, hogy az ügyet észszerű határidőn belül intézzék el. Ezért is utalt az első kúriai tanács a végzésében a soron kívüli eljárás szükségességére. A körülményekből következő kétséget kizáró tényszerűség helyett pusztán egy indítványozói feltevés nem elegendő a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmének megállapításához. E tekintetben az is csupán indítványozói feltételezésként értékelhető, hogy azért hozta volna meg a Kúria az alkotmányjogi panasszal támadott ítéletét minimális szövegszerű eltéréssel az első ítélettől, mert a rendelkezésre álló idő nem volt elegendő az iratok áttanulmányozásához.

- [56] 8.2. Az Alkotmánybíróság az indokolás meglétét és nem annak minőségét és helyességét vizsgálhatja. Az, hogy a kúriai ítélet rendelkező részében foglalt döntés megalapozásához konkrétan milyen kérdésekre szükséges kitérni nemcsak az ügy jellegétől, de a felek által előadott nyilatkozatoktól, észrevételektől is függ. Az Alkotmánybíróság a 7/2013. (III. 1.) AB határozatában kifejtette: „a tisztességes eljárás alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel szemben azt a minimális elvárást mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alapossággal megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon. Ennek megítéléséhez az Alkotmánybíróság vizsgálja a jogvita természetét, az alkalmazandó eljárási törvény rendelkezéseit, a felek által az adott ügyben előterjesztett kérelmeket és észrevételeket, valamint az ügyben választ igénylő lényeges kérdéseket.” (Indokolás [34]). Ugyanakkor azt is hangsúlyozta döntéseiben az Alkotmánybíróság, hogy az indokolt hatósági döntéshez való jog semmiképpen sem jelentheti azt, hogy az ügyben eljáró bíróságot a felek valamennyi érvelése tekintetében részletes indokolási kötelezettség terhelné [7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [31], 3190/2013. (X. 22.) AB végzés, Indokolás [17]; 30/2014. (IX. 30.) AB határozat, Indokolás [89]]. Az indítványozók jelen ügyben általánosságban állították, hogy az indokolást elégtelennek találják. Ugyanakkor nem utaltak egyetlen olyan konkrét észrevételükre sem, amely tekintetében az indokolási kötelezettségének a Kúria ne tett volna eleget. A Kúriának – a kérelemhez kötöttség folytán – elsődlegesen a felperes felülvizsgálati kérelmében foglaltakra kellett választ adnia, az indítványozók ugyanis felülvizsgálati ellenkérelmükben a jogerős másodfokú ítélet hatályában fenntartását kérték, egyetértve az ezen ítéletben foglalt bírói állásponttal és indokolással. A Kúria a felperes által felvetett mindkét kérdésben [Pp. 206. § (1) bekezdésének és 4. § (2) bekezdésének a sérelme] állást foglalt, ezekkel kapcsolatos véleményét az ítélet indokolásában kifejtette, ezáltal pedig reagált az indítványozók felülvizsgálati ellenkérelmében foglaltakra is. Ezek alapján az Alkotmánybíróság nem látott olyan hiányosságot a bírói ítélet indokolásában, ami felvetette volna az indokolt bírói döntéshez való jog sérelmét.
- [57] 9. Az alkotmányjogi panasz megalapozottságának oka az első kúriai ítélet jogerejének áttörését jelentő végzés nyomán és azzal összefüggésben hozott második kúriai ítéletnek az első ítélettel való jelentős mértékű azonoságában keresendő, különös tekintettel a két ítélet meghozatala közötti aránytalanul rövid időtartamra. A probléma ugyanis az, hogy az új eljárásban a bíróság nem az egész eljárást, csupán a határozathozatalt ismételte meg, ami sértheti a tisztességes eljárás alkotmányos követelményét.
- [58] Az első közbenső ítéletet követően több mint egy hónappal később hozta meg a Kúria a Gfv.VII.30.308/2015/6. számú végzését, melyben a nyilvánosan kihirdetett közbenső ítélet hatálytalanságát állapította meg. A tisztességes eljáráshoz való jog megítélése szempontjából az Alkotmánybíróság nem hagyhatta figyelmen kívül, hogy a Pp. nem ad lehetőséget arra, hogy a Kúria hatálytalannak nyilvánítson egy ítéletét abból az okból, hogy annak meghozatalában olyan bíró vett részt, akivel szemben kizárási ok áll fenn. A Pp. 227. § (1) bekezdése sze-

rint: amennyiben a törvény másként nem rendelkezik, a bíróság a saját határozatához abban a perben, amelyben azt hozta, kötve van (ún. egyszerű kötőerő), mégpedig a határozat kihirdetésétől kezdve, ha pedig a határozat kihirdetve nem volt, annak közlésétől kezdve. A jelen ügyben felmerült eset nem tartozik a törvényi kivételek közé. Az első kúriai közbenső ítélethez emellett nemcsak egyszerű kötőerő, de jogerő is kapcsolódott. A Kúria a Gfv.VII.30.308/2015/6. számú végzésével tehát a jogerőt is áttörte, méghozzá törvény által nem szabályozott okból és módon. Nemcsak az egyszerű kötőerő és a jogerő áttörésének ez az esete nincs szabályozva a Pp.-ben, de az sem volt megállapítható, milyen rend szerint kell lefolytatni újra a felülvizsgálati eljárást vagy annak egy részét.

- [59] A jogerő intézménye a jogállamiság részét képező jogbiztonság mellett a tisztességes eljáráshoz való jog védelme alatt is áll [lásd: 30/2014. (IX. 30.) AB határozat; Indokolás [81]]. Ez nem jelenti azt, hogy abszolút érvényesülést kívánna, vagyis meghatározott okokból (célokból) és feltételek mellett a jogerő is feloldható. Mindazonáltal sem a jogbiztonsággal, sem a tisztességes eljáráshoz való joggal nem fér össze egy olyan gyakorlat, mely teljes egészében mellőzi a törvényi alapokat. Teret engedhet ugyanis annak, hogy a bíróságok saját korábbi határozataikat bármilyen megfontolás miatt utóbb hatálytalanítsák, ezáltal kiszámíthatatlanná tegyék a felek pozícióját és a határozatokhoz fűződő joghatásokat.
- [60] A jelen ügyben a jogerő áttörése alapvetően nem önmagában, hanem az első és második kúriai ítélet nagyfokú szövegazonossága összefüggésében veti fel a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét, döntően az annak részét képező pártatlanság megvalósulását illetően.
- [61] Az elsőként eljáró kúriai (gazdasági ügyeket tárgyaló) tanács ugyanis a pártatlanság elvének érvényre juttatása végett lépte át a jogszabályi kereteket, és nyúlt a Pp. által nem biztosított megoldáshoz: saját korábbi határozata hatálytalanságának megállapításához. Az ezt kimondó végzés indokolása szerint a Pp. 21. § (2)–(3) bekezdéseiben foglalt, a bírót az ítélezésből kizáró okot észleltek, de már csak az eljárás befejezését, az ítélethozatal követően. Majd ennek a követelménynek az érdekében szignálták át az ügyet egy más bíróból álló (polgári ügyeket tárgyaló) bírói tanácsra.
- [62] 9.1. „A bírósági eljárásokban a pártatlanság követelményének érvényesülését az eljárási törvények hivatottak biztosítani” [3192/2017. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [15]]. A pártatlan bírósághoz való jog alapjogként, mint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jog egyik lényeges eleme, az adott bírósági ügyben eljáró bíróval, bírakkal szemben az ügy, valamint az abban részt vevő felek iránti elfogulatlanság követelménye [3192/2017. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [13]]. „A pártatlanság követelményének van egy szubjektív, a bíró magatartásában rejlő és egy objektív, a szabályozásban megnyilvánuló követelménye [36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [48]]. A pártatlanság követelménye értelmében el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében [3242/2012. (IX. 28.) AB határozat, Indokolás [13]]. Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében a törvény által felállított bíróság függetlensége és pártatlansága egy olyan általános jogelv, amely a legalapvetőbb emberi jogok közé tartozik [lásd például: 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [25]]. Független és pártatlan bíráskodás hiányában az egyéni jogok érvényesítése szenved csorbát. Mindebből következik, hogy a tisztességes bírósági tárgyalás követelményrendszerének szerves részét alkotó függetlenség és pártatlanság a demokratikus jogállamokban feltétlenül érvényesülést kívánó alkotmányos igényként jelentkezik [34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [28], lásd erről még: 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [24]]” [21/2016. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [38]]. „Az Alkotmánybíróság a bírói pártatlanság megítélése során figyelembe veszi [erre nézve lásd: 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [32]], az Emberi Jogok Európai Bíróságának erre vonatkozó joggyakorlatát, mely a bírói pártatlanság megítélésénél kiemelt jelentőséget tulajdonít a külső látszatnak. Ezzel összefüggésben a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat kiemeli, hogy azokban az ügyekben, amelyekben a bírák pártatlansága kérdőjeleződik meg, fontos ugyan az eljárás alá vont személy kételye, azonban annak van döntő jelentősége, hogy ez a kétely objektív szempontok alapján igazolható-e, vagyis a bíró pártatlanságának látszata válik-e kétségessé (Indokolás [28])” [3192/2017. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [14]].
- [63] A 34/2013. (XI. 22.) AB határozatban az Alkotmánybíróság a következőképpen foglalta össze az EJEK-nek a pártatlansággal kapcsolatos gyakorlatát. „Az EJEK a pártatlanság szubjektív és objektív tesztje között különböztet. A pártatlanság szubjektív olvasatában a bíró adott ügyben tanúsított magatartásával és hozzáállásával szembeni elvárásaként jelentkezik, míg ezzel szemben az objektív teszt arra enged következtetést levonni, hogy a bíró, illetve az eljárásjogi szabályozás elégséges garanciát nyújt-e minden olyan helyzet kiküszöbölésére, amely a pártatlanság tekintetében jogos kételyeket ébreszthet [...]. A szubjektív teszt során az EJEK a bírónak az adott

ügyben tapasztalható személyes elfogultságát és előre kialakított meggyőződését vizsgálja [...]. A Bíróság ezen elv kialakításának kezdetén egy vélelmet formált, amely szerint az ügy bírójának szubjektív értelemben vett pártatlansága vélelmet élvez mindaddig, amíg ennek ellenkezője bizonyítást nem nyer [...]. E vélelem megdöntését és a bíró személyes elfogultságát számos esetben azonban igen nehéz igazolni. Ugyanakkor a pártatlanság objektív tesztjének alkalmazása a pártatlanságot megkérdőjelező helyzetek kizárásán keresztül már elégséges garanciát nyújt a követelmény kellő érvényesüléséért [...]. [A] bírói pártatlanság tekintetében még a külső látszat is jelentős szerephez jut, ugyanis annak elvesztése a bíróságok működésébe és döntéseibe vetett közbizalom megrendülésének kockázatát hordozza [...].” (Indokolás [32]).

- [64] A 166/2011. (XII. 20.) AB határozat kiemelte az EJEB gyakorlatából a következőket is: „[...] a pártatlanságot biztosító nemzeti eljárások léte (mint például a bíró visszahívásának szabályai) releváns tényezőt képeznek. Ezek a szabályok a hazai törvényhozás eltökéltségét fejezik ki, hogy minden ésszerű gyanút szüntessen meg a kérdéses bíró, vagy bíróság vonatkozásában és egy arra irányuló törekvést jelentenek, hogy semmisítsék meg a gyanú alapját az ilyen aggodalmak okainak megszüntetésével. Túl azon, hogy biztosítják a konkrét elfogultság nemlétét, arra irányulnak, hogy a pártosságnak a látszatát is megszüntessék, így azt a célt szolgálják, hogy növeljék a bizalmat, amelyet egy demokratikus társadalomban a közönség felé sugároznak (*Mežnarič* kontra Horvátország, 2005. július 15., 27. §) (*Huseyn és mások kontra Azerbajdzsán*, 162. §)” (ABH 2011, 545, 559.).
- [65] 9.2. Jelen ügyben nem merült fel a támadott kúriai ítéletet hozó bírói tanács tagjaival kapcsolatosan olyan konkrét magatartás, amely alátámasztaná bármelyikük tényleges elfogultságát (szubjektív teszt). Ugyanakkor a pártatlanság objektív tesztjének elvégzése alapján az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy a második kúriai ítélet meghozatala során nem szüntettek meg minden gyanút a pártosság látszatának kizárása érdekében.
- [66] Az Alkotmánybíróság ismételten kiemeli, hogy a második eljárásnak kifejezetten az lett volna a célja, hogy a kizárt bíró részvételével lefolytatott eljárás és meghozott ítélet kapcsán felmerült, az eljáró tanács pártatlanságát érintő aggályt kiküszöbölje, és a bíróság pártatlanságába vetett bizalmat helyreállítsa. Egy ilyen új eljárás során nem csupán annak van jelentősége, hogy abban már az elfogultnak tekinthető bíró ne járjon el, hanem annak is, hogy miként születik meg elfogulatlan ítélet alapján az új érdemi döntés. Az Alkotmánybíróság adottnak vette, hogy az első kúriai tanács egyik tagjával, méghozzá az előadó bíróval összefüggésben kizárási ok merült fel, melyet a Kúria végzésében megállapított. Az Alkotmánybíróság ezért csak azt vizsgálta, hogy az ezt követő eljárás alkalmas volt-e a pártatlanság látszatának biztosítására.
- [67] A pártatlanság látszatának biztosításához a felek és a perben nem érintett személyek számára is azt kell meggyőzően igazolni, hogy a kizárással érintett bíró közreműködésével lefolyt eljárás (eljárési szakasz) és meghozott ítélet nem volt befolyással az új eljárásra és döntéshozatalra. Természetesen nem kizárt, hogy a másodikként eljáró tanács ugyanarra a jogi álláspontra jusson, mint az első tette, és meghozza ugyanazt a tartalmú döntést. Az Alkotmánybíróság szerint azonban a második ítélet nem alapulhat az első ítéletben foglalt helyességének elfogadásán vagy el nem fogadásán. Ha még egyet is ért a második tanács az első ítéletben foglalt döntéssel és érveléssel, ennek az egyezésnek a saját – az ügy iratainak az első ítéleten kívüli anyagára épülő – gondolatmenetet tükröző érvelés kialakítása végén vont összevetés alapján kell felszínre kerülnie.
- [68] A jelen ügyben a második tanács a per fő tárgya tekintetében az első ítélettel egyezően döntött a rendelkező részben: a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, az elsőfokú ítéletet pedig helybenhagyta. Ugyanakkor, az ítéletek indokolásában kifejtett érvelés felépítésének, a tulajdonképpeni, vagyis a felülvizsgálati kérelemre reagáló álláspont megszövegezésének olyan nagyfokú azonossága, mint ami a két ítéletnél fellelhető, másként nem volt elérhető, mint hogy a második tanács az első ítélet felhasználásával hozta meg és szövegezte meg a saját döntését. Ezáltal a második ítélet valójában nem tükrözte az azt meghozó tanács önálló, az első ítélettől független gondolkodását és érvelését.
- [69] Az új, alkotmányjogi panasszal támadott ítélet oly fokban követi az első kúriai ítélet logikai felépítését és szövegezését, hogy nem alkalmas a pártatlanság látszatának biztosításához szükséges, fent kifejtett befolyásmentesség biztosításához. A második tanács által alkalmazott módszer ugyanis alkalmatlan annak alátámasztására, hogy a Kúria a kifogásolt döntésében a felek kérelmei által felvetett kérdésekre az ügy iratai alapján adott közvetlenül választ, és nem az első ítélet közvetítésével (befolyásával). Leginkább pedig nem alkalmas annak a gyanúnak a kívülálló részéről való kizárására, hogy a második eljárásban a tanács tagjai csupán formálisan javították ki a kizárási szabály megsértése miatt keletkezett hibát, érdemben azonban nem vizsgálták meg az ügyet.

- [70] Mindez pedig teret adhat annak, hogy a bíró igazságszolgáltatási tevékenységének érdemi, alapos és körültekintő megfontolásra épülő, külső befolyástól mentes jellegét aláássa, a társadalom igazságszolgáltatásba vetett bizalmát megingassa, különösen, hogy mindez a legfőbb bírósági szervnél, a jogegység biztosításáért felelős Kúriánál történt.
- [71] 10. A fent ismertetett okokból az Alkotmánybíróság úgy találta, hogy az alapul fekvő ügyben a jogerő áttörését követően és azzal összefüggésben a pártatlanság látszata csorbát szenvedett, ezért sérült az indítványozóknak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított alapjoga. Ezért az Alkotmánybíróság a Kúria támadott ítéletét az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján megsemmisítette. Indítványi kérelem hiányában azonban az Alkotmánybíróságnak nem állt módjában lefolytatni sem a kúriai végzés, sem az – egyébként is hatálytalannak nyilvánított – első kúriai ítélet alkotmányossági vizsgálatát. Emiatt az eljárásnak a végzést követő, a Pp. szabályai által nem rendezett megisméltése válik szükségessé a Kúriának a Pp. XXIV. Fejezetében meghatározott nemperes eljárásban meghozott határozatában foglaltaknak megfelelően. Habár az Alkotmánybíróságnak általánosságban nem célja olyan helyzetet teremteni, hogy döntése következtében egy törvény által nem szabályozott eljárást kelljen lefolytatni, jelen esetben e helyzet elkerülésére nem álltak rendelkezésre megfelelő eszközök.

Budapest, 2018. január 30.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [72] Álláspontom szerint a támadott bírói döntés alaptörvény-ellenességének [az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésébe ütközésének] megállapítását nem arra kellett volna alapítani, hogy a Kúria által választott – a kizárt bírónak a korábbi döntés meghozatalában való részvételét reparálni hivatott – megoldás a pártatlanság látszatának sérelmét okozta. Kétségtelen, hogy az a körülmény, miszerint a bírósági eljárás tisztességességének garanciáit biztosítani hivatott törvény (Pp.) a felülvizsgálati eljárás tekintetében is meghatározza azokat az eseteket, amikor abban az adott bíró részvétele kizárt, de – mint azt a határozat is megállapítja – nem tartalmaz külön szabályozást arra az esetre, ha a Kúria eljárásában mégis e szabályok által érintett bíró vesz részt, önmagában megkérdőjelezhetővé teszi egy ilyen hibát kiküszöbölni hivatott, megismélt Kúriai döntéshozatal törvényességét. Ez a szabályozási hiányosság, mint arra a jelen ügy is rámutat, a már meghozott döntés kapcsán abban az esetben is lehetetlen helyzetet teremt, ha a hibát a Kúria maga észleli és megpróbálja egy újabb, immár a törvényi előírásoknak megfelelő összetételű bírói tanács által hozott döntéssel orvosolni azt.
- [73] Mindettől függetlenül – az indítványhoz kötöttség elve okán – álláspontom szerint mindenképpen az lett volna a helyénvaló, ha a támadott döntés megsemmisítése a pártatlanság látszatának sérelme helyett a nyilvános bírósági tárgyaláshoz való jog sérelmére alapul. A Pp. a határozatban részletesen kifejtettek szerint felülvizsgálati

eljárásban ugyan nem teszi minden esetben kötelezővé tárgyalás tartását, ugyanakkor bármelyik fél kérelme esetén az nem mellőzhető. Amint arra a határozat indokolása is utal, a Pp. ezen megoldása – az Alkotmánybíróság által korábban már elbíráltak szerint – az alkotmányossági elvárásoknak eleget tesz. Kétségtelen, hogy a nyilvános bírósági tárgyalás megtartása nem minden esetben mellőzhetetlen; az ehhez való jog sérelme „fő szabályként az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése egészének figyelembe vétele alapján állapítható meg, nem pedig pusztán e komplex alaptörvényben biztosított jog egyes részjogosítványainak a jog egészéből kiszakított értelmezésével” {3064/2016. (IV. 11.), Indokolás [14]}, (Indokolás [26]). Ugyanakkor a jelen ügygel összefüggésben különös jelentőséggel bír, hogy a Pp. kógens előírása a perben álló felek számára megteremti annak lehetőségét, hogy saját akarat-elhatározásuk alapján, a Kúriára nézve kötelezően, tárgyalás tartását kérjék. Az indítványozókkal ellenérdekelt, a felülvizsgálati kérelmet benyújtó felperes kérésére ez az első (a kizárt bíró részvételével lefolytatott) eljárásban meg is történt; a felülvizsgálati ellenkérelemben az indítványozók részéről ennek kezdeményezése ezért fel sem merült. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a törvény által az indítványozók számára (is) biztosított – a Kúria által kötelezően figyelembeveendő –, tárgyalás tartásának kezdeményezéséhez való jog „elenyészett” volna.

- [74] A határozat indokolásának [31] bekezdésében foglaltak szerint „[a]z első felülvizsgálati ítélet hatálytalanságát megállapító és az elsőfokú bíróságot az iratok ismételt felterjesztése érdekében megkereső végzésben az eljáró kúriai tanács arról is rendelkezett, hogy: »Az iratok felterjesztését követően elrendeli új tárgyalás kitűzése, új határozathozatal végett a szükséges intézkedések megtételét.« A végzés záró részében arra is kitért a Kúria, hogy: »A peres iratok ismételt felterjesztését követően lesz [...] abban a helyzetben, hogy új bírói tanács kijelölésével, a perújító felperes felülvizsgálati kérelmének ismételt elbírálása végett soron kívül tárgyalást tűzzön ki.« Ebből mind a felperes, mind az indítványozók ésszerűen arra következtethettek, hogy az ügy másik tanácsra történt szignálását követően a Kúria újabb tárgyalást tűz majd ki. Ez azonban elmaradt, a második eljárásban a tanács tárgyaláson kívül hozta meg ítéletét. Mindezek miatt, és azért is, mert a második eljárásban Kúria az ítéletet megelőzően nem utalt arra, hogy a második eljárásban való tárgyalástartás érdekében kérelmet kellene/lehetne előterjeszteni, az indítványozók nem kerültek abba a helyzetbe, hogy kérhessék (újabb) tárgyalás kitűzését. Emiatt pedig a kérelem elmaradását a tárgyalásról való egyértelmű lemondásként értékelni nem lehetett.»
- [75] Álláspontom szerint a jelen ügy szempontjából az indítványozók nyilvános bírósági tárgyaláshoz való joga összefüggésében annak van jelentősége, hogy a Pp. kógens szabályai a tárgyalás tartására irányuló kezdeményezés lehetőségét, illetve annak alapján a tárgyalás megtartását garantálják. Ehhez képest másodlagos, hogy a felülvizsgálati eljárásban (újabb) bizonyítás felvételét a törvény kizárja-e vagy sem, illetve, hogy a Kúria a jogerős határozatot milyen keretek között vizsgálhatja felül. Erre figyelemmel – függetlenül a határozat indokolásának [34] és következő pontjaiban az Alkotmánybíróság mérlegelése során tekintetbe vett körülményektől, és eltérően az e pontban tett megállapítástól – véleményem szerint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelme önmagában megállapítható lett volna amiatt, hogy a Kúria a felülvizsgálati eljárás megismétlésére a Pp. 274. § (1) és (2) bekezdésének sérelmével kerített sort.
- [76] Az indítványozók beadványa(i) ugyan érintik a „*fair trial*”, illetve a fegyverek egyenlőségének elvét is, azonban ezen elveket is hangsúlyosan a nyilvános bírósági tárgyaláshoz való jog megsértésével, nem pedig a pártatlanság látszatának sérelmével hozták összefüggésbe. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság eljárásának indítványhoz kötöttsége is azt indokolta volna, hogy a támadott döntés Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésén alapuló megsemmisítése a nyilvános bírósági tárgyaláshoz való jog – álláspontom szerint megállapítható – sérelmén alapuljon.

Budapest, 2018. január 30.

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró különvéleménye

- [77] Nem értek egyet a rendelkező részben foglalt döntéssel az alábbiakban kifejtett indokok miatt.
- [78] 1. Mindenekelőtt fontosnak tartom kiemelni, hogy az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a tisztességes eljárás követelménye olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és valamennyi körülményének figyelembevételével lehet megítélni. Az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott arra, hogy egyes részletek hiánya nem szükségképpen vezet a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmére, ugyanakkor az összes részletszabály betartása mellett is lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 91, 95, 36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [31]].
- [79] Az adott ügyben az alkotmányjogi panasz azon eljárási szabálysértéseket sérelmezte, amely szerint egy perújítási eljárásnak a felülvizsgálati eljárási szakában a Kúriának egy olyan tanácsa járt el, amelyben kizárt bíró vett részt. A Kúria ezt az eljárási hibát ugyanakkor már csak a meghozott (első) érdemi döntése közlését követően észlelte. A Kúria ezért – kifejezett eljárási szabályok hiányában – arról rendelkezett, hogy az így meghozott döntését hatálytalannak tekinti, és az ügyben egy másik tanács a kijelölését követően ismételten eljár. Állásponatom szerint a Kúria épp azzal tett eleget a tisztességes eljárás követelményének, hogy annak ellenére, hogy az eljárási szabályok már nem adtak lehetőséget arra, hogy ilyen esetben az eljárási hibát orvosolják, mégis, ennek ellenére az így született határozatát hatálytalannak tekintette. Így pedig olyan eljárási helyzetet teremtett, amely az eljárási hiba előtti állapotot adta vissza. A Kúria ezen eljárási cselekménye pontosan azt mutatja, hogy a Kúria egyértelműen az eljárási szabálysértéssel okozott állapotot mintegy megszüntette, annulálta és ezzel maradéktalanul eleget tett a tisztességes eljárás követelményének, amelyet az Alkotmánybíróság az előbb idézett határozataiban és a kialakult gyakorlatában már többször megfogalmazott és értelmezett. Pontosán emiatt kellett volna a Kúriai határozat elleni alkotmányjogi panaszt elutasítani, és nem megsemmisíteni, mint ahogyan a többségi határozat ezt tette.
- [80] Az Alkotmánybíróság többségi álláspontja és az így született határozata szerint az alkotmányjogi panasz megalapozottságának az indoka az első kúriai ítélet jogerejének áttörése, és az azzal összefüggésben hozott második kúriai ítéletnek az első ítélettel való jelentős mértékű azonosságában keresendő. Az Alkotmánybíróság rámutatott: nem önmagában az a körülmény vezetett a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmére, hogy a Kúria ismételten eljáró tanácsa a per fő tárgya tekintetében az első ítélettel egyezően döntött a rendelkező részben. Hanem az, hogy az ítéletek indokolásában kifejtett érvelés felépítésének és a felülvizsgálati kérelemre reagáló álláspont megszövegezésének olyan nagyfokú az azonossága, amely megkérdőjelezi, hogy az ismételten eljáró tanács önálló, saját érveken alapuló álláspontot alakított ki az ügyben. Az Alkotmánybíróság indokai szerint az ismételten eljáró kúriai tanács ítélete olyan fokban követi az első kúriai ítélet logikai felépítését és szövegezését, hogy nem alkalmas a pártatlanság látszatának biztosítására. Az Alkotmánybíróságnak ezzel a következtetésével nem értek egyet. Annál is inkább, mert a bíróságok ítéleteinek alaptextusát épp a bírói joggyakorlat a jogszabályok szövege és azok értelmezése alapján, az anyagi és eljárásjogi jogszabályok és más jogszabályok rendelkezésire is figyelemmel alakítja ki és azonos típusú határozatokban azonos, közel azonos textus tetten érhető.
- [81] 2. Az Alkotmánybíróság több határozatában részletesen vizsgálta a bíróság pártatlanságával kapcsolatos követelményeket. Ezekben a határozatokban arra mutatott rá, hogy „[a] pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapjog az eljárás alá vont személy iránti előítéletmentesség és elfogulatlanság követelményét támasztja a bírósággal szemben. Ez egyrészt magával a bíróval, a bíró magatartásával, hozzáállásával szembeni elvárás, másrészt az eljárás szabályozásával kapcsolatos objektív követelmény: el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében” [67/1995. (XII. 7.) AB határozat, ABH 1995, 346, 347]. Az Alkotmánybíróság leszögezte továbbá azt is, hogy a pártatlanság követelményét objektív és szubjektív nézőpontból egyaránt vizsgálni kell. A pártatlanság egyrészt azt a követelményt támasztja, hogy a bíróság tagjai személyes előítéletektől mentesek legyenek, másrészt – objektív nézőpontból vizsgálva – megvan-e a pártatlanság megfelelő látszata [20/2005. (V. 26.) AB határozat, ABH 2005, 202, 225.]. Az Alkotmánybíróság rámutatott arra is, hogy a pártatlanság érvényesülésének eljárásjogi garanciája a kizárás megfelelő szabályozása [52/1996. (XI. 14.) AB határozat, ABH 1996, 159, 161–162.].
- [82] Állásponatom szerint az adott ügyben megállapítható, hogy a Kúria épp a fenti követelmények érvényre juttatása érdekében, a tisztességes eljáráshoz való jog biztosítása céljából járt el. Ennek érdekében rendelkezett

arról – kifejezett eljárási szabályok hiányában –, hogy a korábban – kizárt bíró közreműködésével – meghozott ítéletét hatálytalannak tekinti, és újból lefolytatja a felülvizsgálati eljárást. Ennek során pedig tekintettel volt arra, hogy a döntését az eljárás további elhúzódása nélkül, soron kívül hozza meg. Megjegyzem ezzel összefüggésben, hogy éppen a most vizsgált eset mutat rá arra: a jogalkotónak szükséges kialakítania annak szabályozását, hogy az ilyen jellegű eljárási szabálysértések orvoslására egyértelmű törvényi rendelkezés álljon rendelkezésre. Az alkotmányjogi panasz jogintézményének ugyanis nem ez az elsődleges feladata. Ezért a jogalkotó részéről olyan szabályrendszer megalkotása indokolt, amely lehetőséget ad a rendkívüli perorvoslatok ilyen jellegű szabálysértéseinek a kiküszöbölésére. Figyelemmel a kifogás jogintézményének szabályrendszerére, figyelemmel arra, hogy az jelenleg nem a rendkívüli perorvoslatokban megvalósuló szabálysértések orvoslására hivatott.

- [83] Nem értek egyet ezért az Alkotmánybíróság döntésének azzal a megállapításával, hogy a Kúria eljárása alapot adhatna az igazságszolgáltatási tevékenységének érdemi, alapos és körültekintő megfontolásra épülő jellegének megkérdőjelezésére. A Kúria éppen ennek kiküszöbölése céljából ismételte meg a korábbi eljárását. A megismételt eljárásban eljáró kúriai tanács pedig a felülvizsgálati kérelem és a felülvizsgálati ellenkérelem keretei között, a feleknek a felülvizsgálati tárgyaláson tett nyilatkozataira is figyelemmel jutott arra a következtetésre, hogy a felülvizsgálattal támadott jogerős ítélet jogszabálysértő. Ennek indokai az általa meghozott – az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét helybenhagyó – ítéletéből egyértelműen kiderülnek.
- [84] A tisztességes eljáráshoz való jog megsértését – a fentiekben hivatkozott alkotmánybírósági határozatokban foglaltakra tekintettel – az eljárás valamennyi körülményére tekintettel, és ezek együttes hatásában kell mérlegelni. Úgy gondolom, hogy az alkotmányos követelmények érvényesítése során a döntő szempont, hogy az eljárásban résztvevő személyeket érte-e olyan hátrány, amelyre tekintettel egyértelműen megállapítható, hogy velük szemben „az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes”.
- [85] Álláspontom szerint, a fentiekben kifejtett indokok miatt, az adott ügyben az a tény, hogy a Kúria eredetileg meghozott közbenső ítéletének és az alkotmányjogi panasszal támadott közbenső ítéletének indokolása felépítésében és logikájában hasonlóságot mutat, nem értékelhető olyan eljárási szabálysértésnek, amely a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét megalapozza. Erre tekintettel nem értek egyet a támadott ítélet megsemmisítésével.

Budapest, 2018. január 30.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó alkotmánybíró különvéleménye

- [86] Nem értek egyet a határozat rendelkező részével, amely megsemmisíti a Kúria közbenső ítéletét.
- [87] 1. Az Abtv. 51. § (1) bekezdése értelmében „[a]z Alkotmánybíróság az Alaptörvény, valamint e törvény szerint arra jogosult indítványa alapján jár el”. A jogosult indítványának tartalmára nézve az Abtv. 52. § (2) bekezdése – egyebek mellett – azt az eligazítást adja, hogy „[a]z Alkotmánybíróság által lefolytatott vizsgálat a megjelölt alkotmányossági kérelemre korlátozódik.” A főszabály alóli kivételek az Abtv. azon rendelkezéseit érintik, amelyek a testületet hivatalbóli eljárásra jogosítják.
- [88] Az Abtv. hivatkozott rendelkezései általános jelleggel, azaz az alkotmányjogi panasz-fajták mindegyike esetén előírják az Alkotmánybíróság számára az indítványhoz kötöttséget. Az Abtv. 52. § (2) bekezdésének megfogalmazása „[...] a vizsgálat a megjelölt alkotmányossági kérelemre korlátozódik” arra utal, hogy az alkotmányjogi panasz alapján indult eljárás „ura” a panaszos.
- [89] A panaszjárásban az alapjogaiban megsértett személy maga határoz a felől, hogy kíván-e elégtételt venni a bírói döntésben megnyilvánult jogsérelem miatt vagy sem. A panaszos ezen privilégiuma az Alaptörvény II. cikkében elismert emberi méltóság védelméhez való alapjog részeként a személy önrendelkezési jogára vezethető vissza: helyette sem a bíróságok, de az Alkotmánybíróság sem érvényesítheti jogait. Megjegyzem, a személy önrendelkezési joga kiterjed a „nem cselekvésre” is. Megteheti, hogy nem veszi igénybe a bírói igazságszolgáltatás és az alkotmánybírósági eljárás eszközét az orvoslásra.

- [90] Az alkotmányjogi panasz eljárás önrendelkezési jogra visszavezetendő jellegére utal egyebekben az Abtv. azon szabálya is, amely szerint „[a]z alkotmányjogi panasz kivételével az Alkotmánybírósághoz benyújtott indítvány nem vonható vissza”. Az Abtv. 53. § (6) bekezdése általánosságban teszi szubjektív – egyben sajátos – jogorvoslattá az alkotmányjogi panasz intézményét.
- [91] Az önrendelkezési jog alapján ugyanakkor egyértelmű az is, hogy a jogvégzett szakértő (ügyvéd, jogtanácsos) közreműködésével elkészített panasz-beadvány esetén fokozottan köti az Alkotmánybíróságot a panaszos önrendelkezési jogának tisztelete: az Alkotmánybíróság nem állapíthatja meg más alkotmányos jog sérelmét, mint amit a panaszos maga megjelölt. Ha a panaszos (jogi képviselője) nem tudja megfelelően artikulálni megsértett alapjogát, amiért az Alkotmánybírósághoz fordult, akkor az esetleges hiánypótlási felszólítást követően a testület nincs feljogosítva a törvényi keretek túllépésével arra, hogy azt helyette megtegye.
- [92] Az önrendelkezési jogban gyökerező indítványhoz kötöttség tehát a bírói igazságszolgáltatás oldaláról a bírói döntés kíméletét célzó alkotmánybírósági gyakorlatnak az alapját kell képezze. Az Alkotmánybíróság feladata ugyanis az, hogy a bírói jogértelmezésben érvényre juttassa az Alaptörvény szempontjait, szintézist teremtsen az esetlegesen több évtizedre visszanyúlóan megkettőzött szakjogi és alkotmányossági értelmezés között, mindezzel orvosolva a valódi alapjogi jogsérelmeket. Nem lehet cél a bírói döntések mindenáron való megsemmisítése olyan esetben, amikor a panaszos maga nem tudta szabatosan megfogalmazni szubjektív jogsérelmét.
- [93] 2.1. A jelen alkotmánybírósági eljárásban az indítványozók (az alapügy perújító alperesei) közül – a határozat szerinti rövidítéseket alkalmazva – az indítványozó1. úgy a 2016. szeptember 27-én lajstromba vett, mint a 2016. december 9-én iktatott alkotmányjogi panaszában az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében elismert tisztességes (kiegyensúlyozott) bírósági eljáráshoz való jogot sérelmezte. Indokolása szerint ugyanis a Kúria a megismételt felülvizsgálati eljárásában azzal sértette meg a hivatkozott alapjogát, hogy nem hívta fel a nyilvános tárgyalás tartásával kapcsolatosan nyilatkozattételre. A mulasztással a Kúria – az indítványozó1. álláspontja értelmében – a perújító felperest kedvezőbb helyzetbe hozta, hiszen a felperesnek az első felülvizsgálati eljárás során volt lehetősége nyilvános tárgyalást kérni. A kúriai mulasztás tehát szerinte a fegyveregyenlőség „elvébe” ütközött.
- [94] Ezzel összefüggésben utalok arra, hogy az első felülvizsgálati eljárás alkalmával megtartott tárgyaláson – a határozat tényállási részében foglaltak tanúsága szerint – sem az annak megtartását kezdeményező felperesi képviselő, sem pedig a panaszosok nem tettek az ügy érdemére nézve nyilatkozatot. Az alkotmányjogi panaszukban kifogásokkal ellentétben nem éltek a nyilvános tárgyalás, a szóbeliség adta közvetlenség lehetőségével. A felek egyszerűen fenntartották a felülvizsgálati kérelemben, illetve az ellenkérelmekben foglaltakat, majd az eljáró kúriai tanács elnöke a tárgyalást figyelmeztetés után berekesztette.
- [95] 2.2. Az indítványozó2. indítványát maga is arra alapította, hogy a megismételt kúriai felülvizsgálati eljárásban nem volt módja nyilvános tárgyalást kérni. E mellett utalt arra, hogy a hatályon kívül helyezett és az újólag meghozott kúriai ítéletek indokolása megközelítőleg azonos, amit – a 7/2013. (III. 1.) AB határozat megjelölése mellett – azzal hozott összefüggésbe, hogy az újabb ítélet meghozataláig eltelt rövid idő (két hónap) kizárta a kijelölt másik kúriai tanács alapos felkészülésének a lehetőségét.
- [96] Összességében megállapítható volt, hogy az indítványozók egyike sem hivatkozott panaszában a „fair” eljáráshoz való jog részjogosítványként a pártatlan bírósághoz való jog sérelmére.
- [97] 3. Az indokolás [13]–[55] bekezdéseiben vizsgálta az indítványozó1. és indítványozó2. fentiek szerint részletezett „alkotmányossági kérelmei” [52. § (2) bekezdésének fordulata] megalapozottságát. A részletes és alapos vizsgálat eredményeként azokat megalapozatlannak minősítette, amellyel egyetértek. Így a többségi döntés sem a nyilvános tárgyalás megismételt eljárásban való elmaradását, sem a fegyveregyenlőség sérelmét, sem pedig az indokolt bírói döntéshez való jog megsértését nem rótta a megismételt kúriai eljárásban meghozott közbenesítő ítélet terhére.
- [98] 4.1. Az indokolás [58] és következő bekezdéseiben azonban – túllépve az Abtv. 52. § (2) bekezdésén –, a testület a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog olyan részjogosítványát vizsgálta, amelyet a panaszosok egyike sem jelölt meg sérelmezettként panaszában. Ezt az irányt, indokolt, azaz határozott indítvány hiányában ellen-

tétesnek tartom az Abtv. 52. § (2) bekezdésével és az AB eddigi gyakorlatával. Emellett alapjogi megközelítésben és a „józan ész” (Alaptörvény 28. cikk fordulata) oldaláról sem tartom helyesnek.

- [99] Álláspontom szerint ugyanis a többség az indokolás bevezető részében nem értékelte megfelelően azt a tényt, hogy a Kúria nem önkényesen – az indokolás megfogalmazásában: „[...] bármilyen megfontolás miatt [...]” – törte át a jogerőt, hanem éppen a pártatlan bírósághoz való jog érvényesítése érdekében döntött első közbenső ítéletének hatályon kívül helyezése és a felülvizsgálati eljárás megismétlése mellett. A testület továbbá felrótta a Kúriának a Pp. szabályozási hiányossága ellenére követett eljárást, de nem vizsgálta e törvényi mulasztás esetleges alapjogi összefüggéseit.
- [100] 4.2. A többségi indokolás a következő okra tekintettel semmisítette meg a Kúria támadott közbenső ítéletét.
- [101] Ahogy az az indokolás [58] és következő bekezdéseiből kitűnik: „[h]a még egyet is ért a második tanács az első ítéletben foglalt döntéssel és érveléssel, ennek az egyezésnek a saját – az ügy iratainak az első ítéleten kívüli anyagára épülő – gondolatmentet tükröző érvelés kialakítása végén vont összevetés alapján kell felszínre kerülnie.” (Indokolás [68]). Mindez másképpen megfogalmazva: az nem vitatható, hogy az átosztás eredményeként eljáró kúriai tanács juthatott az első tanáccsal egyező döntésre, az ítélet indokolásának szövegezők azonban figyelnie kellett volna az előző döntéstől eltérő, de a döntés azonosságára tekintettel lényegét tekintve hasonló megfogalmazásra.
- [102] Nos, ebben az összefüggésben a Kúria vélelmezett – de nem tetten érhető –, ítéleti indokolásban – de nem az ügy érdemében – megnyilvánult esetleges (alap)jog-sértésének súlya olyan csekély volt, amelynek megállapítása véleményem szerint szükségtelen volt. Ugyanakkor a harmadszor megismételt felülvizsgálati eljárásban könnyedén orvosolható lesz.

Budapest, 2018. január 30.

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1634/2016.



AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3028/2018. (II. 6.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Pokol Béla* és *dr. Szalay Péter* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Bfv.III.169/2017/2. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítása és megsemmisítése iránt előterjesztett alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselővel (dr. Csernus Tibor; 6000 Kecskemét, Klapka utca 6.) eljárva, a Kiskunfélegyházi Járásbíróság útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panaszt nyújtott be az Alkotmánybírósághoz, melyben kérte a Kúria Bfv.III.169/2017/2. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését.
- [2] 1.1. Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben eljáró bíróságok által megállapított tényállás szerint az indítványozó 2013. május 30-án feljelentést tett lopás bűntette miatt ismeretlen tettes ellen. A Kiskunfélegyházi Rendőrkapitányság a nyomozást megszüntette, mert megállapította, hogy a cselekmény nem bűncselekmény. A nyomozást megszüntető határozat ellen az indítványozó panasszal élt, amelyet a Kiskunfélegyházi Járási Ügyészség elutasított.
- [3] Az indítványozó ezt követően 2013. december 13-án pótmagánvádlóként fellépve vádindítványt nyújtott be a Kiskunfélegyházi Járási Ügyészséghez, amelyben a vádlottat nagyobb értékre elkövetett lopás bűntettével vádolta.
- [4] A Kiskunfélegyházi Járásbíróság 2.B.267/2013/27. számú végzésével a büntetőeljárást megszüntette. Az indítványozó fellebbezése folytán eljáró Kecskeméti Törvényszék 2.Bf.9/2016/8. számú ítéletével a járásbíróság végzését megváltoztatta és a vádlottat az ellene lopás bűntette miatt emelt vád alól felmentette.
- [5] Az indítványozó felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a törvényszék ítélete ellen a bűnösség megállapítása miatt, azonban a Kúria azt elutasította. Az elutasító végzés indokolásában a Kúria arra hivatkozott, hogy az indítványban foglaltak alapján felülvizsgálatra nincs törvényes lehetőség. A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 417. § (1) bekezdés I. pontja alapján a terhelt terhére kizárólag az ügyész jogosult felülvizsgálati indítvány benyújtására, a pótmagánvádló nem. A Kúria arra is rámutatott, hogy a Be. 416. § (4) bekezdés a)–d) pontjai határozzák meg azokat az eseteket, amelyek az (1) bekezdésben írt törvényi feltételek teljesülése esetén sem teszik lehetővé a felülvizsgálatot. A (4) bekezdés d) pontja pedig egyébként is kizárja a felülvizsgálatot, ha a kérelmet a terhelt terhére a Be. 416. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző anyagi jogszabálysértés miatt, pótmagánvadás alapján indult eljárásban nyújtották be.
- [6] A felülvizsgálatra vonatkozó fenti szabályokat az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódó más törvények módosításáról szóló 2013. évi CLXXXVI. törvénnyel iktatta be a jogalkotó a Be.-be. Az új szabályozás 2014. január 1-jén lépett hatályba.
- [7] 1.2. Az indítványozó ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének, XXV. cikkének, XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes eljáráshoz való jogának, a XXVIII. cikk (7) bekezdésében biztosított jogorvoslathoz való jogának, illetve a 28. cikknek sérelmére hivatkozva.
- [8] Indítványában előadta, hogy a felülvizsgálati kérelem benyújtásakor már jelezte, hogy a felülvizsgálati kérelmet a pótmagánvadás benyújtása napján (2013. december 13.) hatályos Be. 416. § (1) bekezdés a) pontja, továbbá a 417. § (1) bekezdés I./b) pontja alapján nyújtja be, mert a pótmagánvadás eljárás megindításakor hatályos szabályozás értelmében felülvizsgálati eljárás volt kezdeményezhető a pótmagánvádló részéről a terhelt terhére.

- [9] Kifejtette, hogy álláspontja szerint sérül a jogállamiság elve akkor, amikor az eljárás kezdeményezésekor hatályban lévő jogszabály utólagos megváltoztatása kapcsán esik egy olyan jogosultságtól, ami az eljárás megindításakor még megillette. A Kúria végzése korlátozta őt abban, hogy az Alaptörvény XXV. cikkében foglaltak szerint felülvizsgálati kérelemmel éljen.
- [10] Előadta, hogy az eljárásban kezdetektől fogva résztvevő jogalanyt az eljárás megindításakor megillető alapvető és lényeges jogosultsága fennáll az eljárás teljes ideje alatt, és amennyiben ezzel ellentétben mégis korlátozzák ezen eljárási jogosultságának gyakorlásában, akkor egyértelműen sértik az Alaptörvény általa megjelölt rendelkezéseit.
- [11] Figyelemre méltónak tartja továbbá, hogy a Kúria figyelmen kívül hagyta a felülvizsgálati kérelemben kimondottan a helyzet egyértelműsítése érdekében szerepeltetett „a pótmagánvád benyújtásának napján hatályos Be.” jelölést.
- [12] 2. Az Abtv. 56. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint az Alkotmánybíróságnak elsődlegesen az alkotmányjogi panasz befogadhatóságáról szükséges döntenie.
- [13] Az indítványozó alkotmányjogi panaszát az Abtv. 27. §-ára alapozza. Az Abtv. hivatkozott szakasza alapján az alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.
- [14] Az indítványozó jogosultnak és érintettnek is tekinthető, mivel saját egyedi ügyével összefüggésben terjesztette elő alkotmányjogi panaszát.
- [15] Megállapítható továbbá, hogy a Kúria döntése ellen nincs helye fellebbezésnek, az indítvány tehát e tekintetben megfelel a törvényi feltételeknek.
- [16] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerint az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozó alkotmányjogi panaszát határidőn belül terjesztette elő.
- [17] 3. Az indítvány a határozott kérelem Abtv. 52. § (1b) bekezdésében előírt feltételeinek viszont nem felel meg az alábbiak miatt.
- [18] Az indítvány az Alkotmánybíróság Abtv. 27. § szerinti hatáskörére, az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást tartalmaz és megjelöli Alaptörvény megsértett rendelkezéseit. Ezen kívül megjelöli a sérelmezett bírói döntést és kifejezetten kéri annak megsemmisítését.
- [19] Az indítvány a Kúria végzésével összefüggésben azonban egyetlen hivatkozott alaptörvényi rendelkezés tekintetében sem tartalmazza az alapjog sérelmének a lényegét, illetve ezzel összefüggésben alkotmányjogilag releváns érvelést sem fejt ki. Az indítvány továbbá arra vonatkozóan sem tartalmaz alkotmányjogilag releváns indokolást, hogy a konkrét bírói döntés minek folytán eredményezi a hivatkozott alaptörvényi rendelkezések sérelmét.
- [20] 4. Az indítványozó a Be. alkalmazott rendelkezéseivel összefüggésben sérelmezte, hogy a pótmagánvádas eljárás során megváltozott jogszabályi környezet következtében elesett egy olyan jogosultságtól – a felülvizsgálati kérelem benyújtásának lehetőségétől –, ami az eljárás megindításakor még megillette. Az indítványozó azonban sem a támadott jogszabály megsemmisítését nem indítványozta, sem az Alkotmánybíróságnak az egyedi ügyben alkalmazott jogszabály felülvizsgálatára vonatkozó hatáskörét nem jelölte meg.
- [21] 5. A fentiek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozó Abtv. 27. §-ára alapított kérelme nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdés *b)* és *e)* pontjaiban foglaltaknak. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az indokolás hiánya {lásd pl. 3058/2016. (III. 22.) AB végzés, Indokolás [11], 3245/2016. (XI. 28.) AB végzés, Indokolás [10], [13]} az ügy érdemi elbírálásának akadálya.
- [22] Az Alkotmánybíróság a fentiek mellett azzal összefüggésben, miszerint az indítványozó a bíróság visszaható hatályú jogalkalmazását sérelmezve előadta, hogy a bíróságnak az eljárás megindításakor hatályos eljárási szabályokat kellett volna alkalmaznia, megjegyzi a következőket.

- [23] A Be. 11. §-a és 418. § (1) bekezdése értelmében a felülvizsgálati indítvány előterjesztésére vonatkozó jogosultság a jogerős ügydöntő határozat közlésének időpontjától illeti meg az arra jogosultakat, nem pedig az eljárás megindításakor.
- [24] Az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján nem értelmezhető visszaható hatályú jogalkotásként a folyamatban lévő ügyeket érintő eljárási szabályváltozás, amikor az új törvényi rendelkezés valójában a jövőre szól; illetve nem értelmezhető visszaható hatályú jogalkalmazásként az ilyen rendelkezést alkalmazó bírói döntés sem (lásd 373/D/2010. AB határozat; ABH 2010, 2280, 2284; illetve 3314/2017. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [35]–[39]).
- [25] A jogorvoslathoz való joggal összefüggésben pedig ismételten hangsúlyozza az Alkotmánybíróság, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében rögzített jogorvoslathoz való jog az Alkotmánybíróság töretlen gyakorlata szerint kizárólag a rendes jogorvoslati lehetőségekre terjed ki (lásd 3168/2017. (VII. 6.) AB végzés, Indokolás [24]; 3282/2017. (XI. 2.) AB végzés, Indokolás [34]; 3367/2017. (XII. 22.) AB végzés, Indokolás [19]). A felülvizsgálat – mint rendkívüli jogorvoslati lehetőség – szabályainak változása azonban az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében foglalt rendelkezéssel nem hozható összefüggésbe, mert nem része az alkotmányos jogorvoslathoz való jognak.
- [26] Az Alaptörvény 28. cikke szintén nem tekinthető Alaptörvényben biztosított és védett jognak, tehát alkotmányjogi panaszt az egyéb feltételeknek való megfelelés esetén sem lehet arra alapítani.
- [27] Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság az Ügyrend 30. § (2) bekezdés *h* pontjai alapján, figyelemmel az Abtv. 56. § (2) és (3) bekezdésére is, az alkotmányjogi panaszt visszautasította.

Budapest, 2018. január 30.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla alkotmánybíró különvéleménye

[28] Nem tudom támogatni a többségi döntéssel hozott visszautasító végzést.

[29] 1. Visszautasítást csak akkor alkalmazunk, ha az indítványt illetően egyetlen része alapján sem tudunk érdemi vizsgálatot elvégezni és megállapítást megtenni. Amennyiben legalább egy részében ez a lehetőség fennáll, akkor ennek érdemi vizsgálata mellett az indítvány többi részét utasítjuk vissza. A jelen esetben a végzés tartalmaz is érdemi állítást az indítvány kérelmére, mely a bírósági eljárása kezdete után létrejött jogszabálymódosítással történt jogmegvonást sérelmezi (Indokolás [21]). Ebben állást foglalni azonban – még ha nem is ad helyt a kérelemnek az Alkotmánybíróság – csak érdemi határozatban lett volna lehetőségünk.

- [30] 2. Végigolvasva az indítványt és az indítvány-kiegészítést, illetve a három bírói döntést az ügyben, számomra a fő alkotmányjogi dilemmát az jelenti az ügyben, hogy az indítványozó panaszolja a bírósági eljárása megindításának napján a pótmagánvádlót még megillető felülvizsgálat indítványozási jogának időközbeni jogszabályváltoztatás révén történő megvonását. Álláspontja szerint a Kúria jogértelmezése felveti az alaptörvény-ellenességet, mert a B cikk (1) bekezdésből fakadó jogbiztonság elvből következik, hogy nem ezt kellett volna visszaható hatállyal alkalmazni, hanem a bírósági eljárás megindulásakor hatályos rendelkezést. Ezért kérte a kúriai döntés alaptörvény-ellenessé nyilvánítását és megsemmisítését.
- [31] Ezekre tekintettel számomra elfogadhatatlan a végzés indokolásának az az érvelése, mely szerint „[a]z indítványozó azonban sem a támadott jogszabály megsemmisítését nem indítványozta, sem az Alkotmánybíróságnak az egyedi ügyben alkalmazott jogszabály felülvizsgálatára vonatkozó hatáskörét nem jelölte meg.” (Indokolás [20]). Megítélésem szerint ez fel sem merült az ügyben, hisz nem a későbbi jogszabály-módosítás alaptörvényellenességét állítja az indítványozó, hanem azt, hogy a Kúria ezt az időközbeni módosítást visszaható hatállyal alkalmazta az ő korábban kezdődött bírósági eljárásában.
- [32] 3. Megítélésem szerint a jelen ügyben a testületünknek épp arról kellett volna döntenie, hogy ilyen esetben valóban visszaható hatályúnak minősül-e az a kúriai jogértelmezés és döntés, mely nem észleli az eljárás közbeni, jogszabály-módosítás révén létrejött jogmegvonást. Látni kell, hogy az alkotmánybírósági gyakorlat szerint a jogalkotónak alkotmányos lehetősége van arra, hogy a tartós jogviszonyokat illetően olyan jogszabály-módosításokat hozzon létre a jövőt illetően, melyek megváltoztatják a jogviszonyok alanyainak a jogait és kötelezettségeit anélkül, hogy ezzel a visszaható hatályú jogalkotás tilalmát sértené. A mostani ügy arra adott volna módot a testületünknek, hogy megvizsgáljuk ezen általános gyakorlatunk helyességét a már folyamatban lévő bírósági eljárások esetében. Itt ugyanis a múltban biztosított jogok már megindult bírósági vitatása folyik, így e – sokszor évekig tartó – folyamaton belül az bírósági eljárási szabályok módosítása a múltban biztosított anyagi jogok elvesztéséhez is vezethet, és így nem egyszerűen a jövőt illetően jön létre a jogszabály-módosítás hatása.
- [33] 4. Különvéleményemben én úgy foglalom állást, hogy ezt a kiemelést meg kellett volna tennünk, és a visszaható hatályra vonatkozó általános gyakorlatunktól eltérően a bírósági eljárások esetén már ne érinthessék a megkezdett bírósági eljárásokat az időközben létrejött módosítások jogmegvonásai. Igazán megnyugtató azonban az lett volna, ha az Alkotmánybíróság teljes tagsága megvitatta volna ezt, és ez alapján megalapozottabban lehetett volna e kérdésben döntenie. A visszautasítás azonban rövidre zárta ezt, és az indítvány fő kérelmét érdemben nem is tárgyalta a testület.

Budapest, 2018. január 30.

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

- [34] A különvéleményhez csatlakozom:

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1060/2017.



AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TANÁCSAINAK A MAGYAR KÖZLÖNYBEN KÖZZÉ NEM TETT HATÁROZATAI ÉS VÉGZÉSEI



AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3029/2018. (II. 6.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Stumpf István* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 12.K.30.870/2016/7. számú ítélete, valamint a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Kfv.VI.35.715/2016/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője útján (dr. T. Tóth Balázs ügyvéd, 1078 Budapest, Murányi utca 51., I/2.) az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. § alapján alkotmányjogi panaszt nyújtott be, melyben kérte a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 12.K.30.870/2016/7. számú ítélete, valamint a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Kfv.VI.35.715/2016/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését.
- [2] 2. Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló tényállás szerint a 2011-től külföldön élő indítványozó 2015-ben a PannonHitel Pénzügyi Zrt.-ben (a továbbiakban: pénzügyi vállalkozás) 20%-os közvetlen befolyásoló részesedés megszerzésének engedélyezésére kérelmet terjesztett elő a Magyar Nemzeti Banknál, melyhez többek között csatolta a 2010-re vonatkozó jövedelemigazolását. A Magyar Nemzeti Bank (a továbbiakban: MNB) a kérelmet elutasította azon az alapon, hogy a szerzési ellenérték vonatkozásában az indítványozónak meg kell felelnie az engedélyezési feltételeknek, a pénzügyi forrás törvényessége pedig csak akkor állapítható meg, ha az a felhasználni kívánt forrás keletkezésétől egészen a befektetésig folyamatosan fennáll. Az indítványozó azonban a felhasznált pénzeszközök eredetét nem igazolta kétséget kizáróan és ezáltal közvetve azt sem, hogy a pénzügyi vállalkozás 20%-os tulajdonrészét azokból a törvényes jövedelmekből kívánja megszerezni, amelyek a 2004–2010. évekre kiállított igazolásokban vannak feltüntetve. Az indítványozó keresettel támadta az MNB határozatát, kérve annak bírósági felülvizsgálatát. A közigazgatási és munkaügyi bíróság jogerős ítéletében a keresetet elutasította, majd a jogerős ítélet ellen előterjesztett felülvizsgálati kérelem nyomán a Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A Kúria álláspontja az volt, hogy az elsőfokú bíróság a pontosan és törvényesen megállapított tényállásból helytálló jogi következtetésre jutott, az ítéletében foglaltakkal a felülvizsgálati bíróság egyetértett. A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) 15. § (1) bekezdés e) pontja értelmében a Felügyelet engedélye szükséges a pénzügyi vállalkozás befolyásoló részesedésének megszerzéséhez vagy a befolyásoló részesedés e törvényben meghatározott mértéket elérő növeléséhez. A 18. § (2) bekezdés b) pontja szerint az alapító, ha a pénzügyi intézményben befolyásoló részesedést kíván szerezni, az (1) bekezdésben foglaltakon kívül az engedély iránti kérelemhez mellékeli a befolyásoló részesedés megszerzéséhez szükséges pénzügyi forrás törvényes eredetének igazolását. A Kúria az Alaptörvény 28. cikkének megfelelően eljárva kiemelte, hogy nem értett egyet az indítványozó szü-

kító értelmezésével, amely a megszerzéshez szükséges pénzügyi forrás törvényes eredetének igazolására elégségesnek tekinti a szerzési szándék időpontjában történő pénzeszköz rendelkezésre állásának igazolását és a jövedelem jóval korábbi időpontban megvalósuló megszerzésének bizonyítását anélkül, hogy a kettő közötti folyamatos kapcsolat igazolható lenne.

- [3] 3. Az indítványozó ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Kfv.VI.35.715/2016/6. számú ítéletével szemben, kérve annak – a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 12.K.30.870/2016/7. számú ítéletére is kiterjedő – megsemmisítését, mert az álláspontja szerint sérti az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdését, a XII. cikk (1) bekezdését és a XIII. cikket. A panasz indokolása szerint az ítéletben kérdéses jogszabályi rendelkezés Kúria általi kiterjesztő jogértelmezése nem felel meg a normavilágosság követelményének, ezáltal sérti a tisztességes eljáráshoz való jogát. Az indítványozó szerint a törvényes eredet fogalma nem értelmezhető úgy, hogy az egyébként bizonyítottan törvényesen megszerzett, adózott jövedelem létén túlmenően annak „sorsát” is nyomon követhetően igazolni kell, mert ezzel olyan feltételt támaszt a hatóság, ami vagy teljesíthetetlen, vagy aránytalanul korlátozza a tulajdonnal való rendelkezést és a vállalkozás jogát, vagyis azt a módot, ahogy a saját, adózott jövedelmet fel lehet használni vállalkozási tevékenység folytatásához.

II.

- [4] Az alkotmányjogi panasszal érintett jogszabályi rendelkezések:

- [5] 1. Az Alaptörvény hivatkozott rendelkezései:

„XII. cikk (1) Mindenkinek joga van a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához, valamint a vállalkozáshoz. Képességeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel mindenki köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához.”

„XIII. cikk (1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.”

„XXIV. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.

(2) Mindenkinek joga van törvényben meghatározottak szerint a hatóságok által feladatuk teljesítése során neki jogellenesen okozott kár megtérítésére.”

- [6] 2. A Hpt. kapcsolódó rendelkezései:

„15. § (1) A Felügyelet engedélye szükséges – a (2) bekezdésben foglalt eltéréssel – a pénzügyi vállalkozás [...]”

e) befolyásoló részesedésének megszerzéséhez vagy a befolyásoló részesedés e törvényben meghatározott mértéket elérő növeléséhez,”

„18. § (2) Az alapító, ha a pénzügyi intézményben befolyásoló részesedést kíván szerezni, az (1) bekezdésben foglaltakon kívül az engedély iránti kérelemhez mellékeli [...]”

b) a befolyásoló részesedés megszerzéséhez szükséges pénzügyi forrás törvényes eredetének igazolását,”

III.

- [7] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.

- [8] 1. Az Alkotmánybíróságnak mindenekelőtt arról kellett döntenie, hogy az alkotmányjogi panasz befogadható-e. Ennek során vizsgálnia kellett a befogadhatóság feltételeinek érvényesülését. Az alkotmányjogi panasz befogad-

hatóságáról az Alkotmánybíróság nem köteles külön dönten; a panasz befogadását az Ügyrend 31. § (6) bekezdése alapján az érdemi határozatban is elbírállhatja. Ennek alapján az Alkotmánybíróság a befogadásról az érdemi határozatban döntött; a befogadhatósági kritériumok vizsgálatának eredményeképpen a következőket állapította meg.

- [9] 2. Az indítványozó az alkotmányjogi panaszát az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerinti határidőn belül nyújtotta be. Az alkotmányjogi panasz tartalmazza az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében felsorolt kötelező indítványi elemeket. Az indítványozó megjelölte az Abtv. 27. §-át, amely megalapozza az Alkotmánybíróság hatáskörét az indítvány elbírállására; megjelölte az Alkotmánybíróság által vizsgálandó bírói döntéseket (a Kúria Kfv.VI.35.715/2016/6. számú ítéletét, valamint a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 12.K.30.870/2016/7. számú, a Kúria ítéletével hatályában fenntartott ítéletét); megjelölte az Alaptörvényben biztosított jogai [XII. cikk (1) bekezdése; XIII. cikk, XXIV. cikk (1) bekezdése] sérelmét; kifejtette az Alaptörvényben biztosított jogai sérelmének lényegét, e vonatkozásban előadta a bírói döntések alaptörvény-ellenességére vonatkozó okfejtését; előterjesztett kifejezett kérelmet a támadott ítéletek megsemmisítésére. Az indítványozó a jogorvoslati lehetőségét kimerítette. Az indítványozó az Abtv. 27. §-a és az 51. § (1) bekezdése szerint jogosultnak tekinthető, nyilvánvalóan érintett, mivel a támadott bírósági ítéletekben peres félként szerepel. A támadott jogerős ítélet, illetve az azt hatályában fenntartó felülvizsgálati ítélet az ügy érdemében hozott döntésnek minősül. Az indítvány felveti annak a lehetőségét, hogy a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség történt, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdéstről van szó (Abtv. 29. §).
- [10] 3. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz befogadható és érdemben elbírállható.

IV.

- [11] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt az Alaptörvény XIII. cikkére vonatkozó panaszelemeket vizsgálta.
- [12] 1.1. Az indítvány szerint az Alaptörvény XIII. cikke elsősorban a megszerzett tulajdont védi, kivételes esetekben a tulajdoni várományokat, de bármennyire is méltányolható a cél, hogy prudens befolyást biztosítsanak egy pénzügyi vállalkozás vezetésében, nem kívánható meg kiterjesztő értelmezés útján olyan fokú önkorlátozás a tulajdonos részéről, hogy a későbbi befolyásszerzés miatt akár évekig ne rendelkezzen a saját pénze felett, ne fektesse azt be akár külföldön is írásbeli szerződés nélkül vagy ne vegye fel azt készpénzben, amivel a támadott kúriai értelmezésben megkövetelt folyamatos kapcsolat bizonyíthatósága az egyébként törvényesen szerzett, adózott jövedelemmel megszűnik. Álláspontja szerint az alkotmányos védelemnek ki kell terjednie a közjogi alapú jogosítványokra is, mint amilyen a befolyásszerzés egy pénzügyi vállalkozásban.
- [13] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a panasz tulajdonjog sérelmét állító eleme a következők miatt nem megalapozott. Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint az Alaptörvény XIII. cikke két szempontból garantálja a tulajdonhoz való jogot. Egyrészt védi a megszerzett tulajdont az elvonás ellen, másrészt védi a szintén már megszerzett tulajdont annak korlátozása ellen, ugyanakkor a védelmi funkció és szerep csak és kizárólag a már megszerzett tulajdonjog védelmére terjed ki, függő helyzetben lévő, még el nem bíralt bejelentésre, kérelemre, igényre azonban nem [3115/2013. (VI. 4.) AB határozat, Indokolás [34]].
- [14] Jelen ügyben az indítványozó még nem rendelkezett a megszerzésre kívánt befolyásoló részesedéssel, annál inkább sem, mert az általa kezdeményezett eljárás éppen ennek az engedélyezésére irányult. A Hpt. vonatkozó rendelkezései és az ezeket értelmező hatósági illetve bírósági jogértelmezés csupán a befolyásoló részesedés megszerzését, vagyis a szerzőképességet korlátozta, de nem korlátozta a panaszos tulajdonhoz való jogát, mert azt még meg sem szerezte. Az Alkotmánybíróság szerint a vevő tulajdonszerzési jogának ilyenkor való korlátozása nem érinti a tulajdonjog lényeges tartalmát, a vevő részéről a tulajdonjogi megközelítés nem jöhet számításba, mert a vevő nem tulajdonos; ugyanakkor e korlátozás éppenséggel a többi részvényes valamint más társaságok tulajdonhoz való jogának védelmét illetve törvényes érdekeinek megóvását biztosítja. Ahogy arra a 20/2014. (VII. 3.) AB határozat rámutatott, „[a] pénzügyi rendszer a nemzetgazdaság alrendszere, ami viszont a társadalmi rendszer egyik legfontosabb alrendszere (pl. a politikai mellett). A »dominó-hatás« folytán akár egyetlen pénzintézet bedőlése tovagyűrűzhet, ronthatja az országhoz tartozó kockázatot, ez leminősítést és államadósságnövekedést okozhat, az negatívan érinti a beruházási szférát, a foglalkoztatást, a szociális ellátórendszereket

stb.” {20/2014. (VII. 3.) AB határozat, Indokolás [162]}. A pénzügyi szektor egészének stabilitása, működőképességének biztosítása olyan közérdek, mely a tulajdont (és vagyoni autonómiát) érintő beavatkozást indokoltta tehet, a tulajdon társadalmi felelősségére, nemzetgazdasági szerepére, szociális kötöttségére figyelemmel {Vö. 20/2014. (VII. 3.) AB határozat, Indokolás [165]}. A „törvényes eredet” jelen panasszal támadott bírósági és hatósági döntésekben megjelenő értelmezése – az Alaptörvény 28. cikkére tekintettel – összhangban van a jogszabály céljával, vagyis a kiszámítható, stabil és prudens működés biztosításával, az üzleti kockázat minimalizálásával, illetve a biztonságos hitelezési aktivitás növelésével.

- [15] 1.2. Ami az alkotmányjogi panasznak a tulajdoni várománnyal kapcsolatos elemét illeti, az Alaptörvény hatálybalépését követően az Alkotmánybíróság többször is megerősítette, hogy következetes a gyakorlata a tekintetben, hogy az Alaptörvény XIII. cikkében rögzített tulajdonhoz való jog – a már megszerzett tulajdon mellett – kivételes esetben a tulajdoni várományokat is védi. A várományok esetében azonban a tulajdon alapjogi sérelmének megállapítására csak a jogszabályon alapuló várományok (közjogi várományok) esetében kerülhet sor {23/2013. (IX. 25.) AB határozat, Indokolás [74]; 3115/2013. (VI. 4.) AB határozat, Indokolás [34]; 3021/2017. (II. 17.) AB határozat, Indokolás [62]}. Jelen esetben azonban az indítványozó állítása szerinti tulajdoni váromány alkotmányos védelme nem áll fenn, a jogszabályi rendelkezések ugyanis a befolyásszerzésnek csupán a lehetőségét biztosítják, de nem kötelező juttatásként írják azt elő. Ezért a panasz tulajdonjog sérelmét állító eleme ebben az összefüggésben sem megalapozott.
- [16] 2. Az indítványozó a vállalkozáshoz való joga sérelmére hivatkozással is kérte az Alkotmánybíróság eljárását. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint „a vállalkozáshoz való jog alapjog, mely azt jelenti, hogy bárkinek Alaptörvényben biztosított joga a vállalkozás, azaz üzleti tevékenység kifejtése. A vállalkozás joga azonban egy bizonyos, a vállalkozások számára az állam által teremtett közgazdasági feltételrendszerbe való belépés lehetőségének biztosítását, más szóval a vállalkozóvá válás lehetőségének – esetenként szakmai szempontok által motivált feltételekhez kötött, korlátozott – biztosítását jelenti. A vállalkozás joga tehát nem abszolutizálható, és nem korlátozhatatlan: senkinek sincs alanyi joga meghatározott foglalkozással kapcsolatos vállalkozás, sem pedig ennek adott vállalkozási jogi formában való gyakorlásához. A vállalkozás joga annyit jelent – de annyit alkotmányos követelményként feltétlenül –, hogy az állam ne akadályozza meg, ne tegye lehetetlenné a vállalkozóvá válást” {3062/2012. (VII. 26.) AB határozat, Indokolás [153]–[154], 26/2013. (X. 4.) AB határozat, Indokolás [176], 3024/2015. (II. 9.) AB határozat, Indokolás [35]}.
- [17] Az Alkotmánybíróság szerint a jelen ügyben nem sérült az Alaptörvény XII. cikk (1) bekezdése, mivel a támadott bírósági ítéletek nem teszik lehetetlenné a vállalkozóvá válást, sőt a vállalkozói tevékenységen belül a pénzügyi vállalkozási tevékenységtől sincs elzárva a panaszos.
- [18] 3. Az indítványozó hivatkozott még az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének sérelmére is. Indokolásként előadta, hogy az ítélet kiterjesztő értelmezése sérti a normavilágosság követelményét, ezáltal sérül a panaszosnak az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésében elismert tisztességes eljáráshoz való joga, ugyanis a jogbiztonságot, a normavilágosságot sértő szabályra alapozott bírói – vagy egyéb közhatalmi – döntés nemcsak azért alaptörvény-ellenes, mert sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését, hanem azért is, mert sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot. Érvelése alátámasztásául hivatkozott az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatára.
- [19] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésére alapított indítványelemet sem tartotta megalapozottnak. Az Alkotmánybíróság eddigi, következetes gyakorlata szerint a normavilágosság követelményét az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerinti jogállamisághoz kapcsolódó jogbiztonság részének tekinti {lásd: 24/2013. (X. 4.) AB határozat, Indokolás [48]; 3098/2016. (V. 24.) AB határozat; Indokolás [30]}, erre az alaptörvényi rendelkezésre azonban – ahogy azt az indítványozó maga is elismeri – csak két esetben alapítható alkotmányjogi panasz: a kellő felkészülési idő hiánya, illetve a visszaható hatály tilalma miatt, az indítvány azonban nem ebben a vonatkozásban állítja a felhívott cikk sérelmét.
- [20] Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék, továbbá a hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni. Az indítványozó azonban ezzel az alaptörvényi rendelkezéssel összefüggésben előadott indokolását kizárólag „a normavilágosságot sértő szabályra” alapozta, amelynek vizsgálatára az Alkotmánybíróságnak az Abtv. 27. § szerinti alkotmányjogi panasz keretében nincs lehetősége.

Az indítványozó ezen felül még csak nem is utalt arra, hogy az ügy alapjául szolgáló hatósági eljárásban a hatóság az ügyében részrehajlóan, tisztességtelenül, az ésszerű határidőt túllépve vagy indokolási kötelezettségét megsértve járt volna el illetve hozott volna döntést. Az ügy irataiból egyébként épp ennek ellenkezője tűnik ki: a hatóság háromszor is felhívta hiánypótlásra az indítványozót, aki választása szerint igazolhatta volna a befolyásoló részesedés megszerzéséhez szükséges forrás mindenkori meglétét és törvényes eredetét. Így nem megalapozott az indítványozónak az a kifogása sem, hogy a hatóság olyan „önkorlátozást” kívánt volna meg az indítványozótól, hogy a későbbi befolyásszerzés miatt akár évekig ne rendelkezzen a saját pénze felett, azt ne fektesse be, hanem csupán ezek törvényes felhasználásának bármilyen módon történő igazolását kívánta (volna) meg.

- [21] 4. Az eddigiekben kifejtettek tekintetével az Alkotmánybíróság jelen ügyben azt állapította meg, hogy a bíróságok és a hatóság jogértelmezése a jogszabály alkotmányos értelmezési tartományán belül maradt, így nem sérültek az indítványozónak az Alaptörvény XII. cikk (1) bekezdésében, a XIII. cikkében, valamint a XXIV. cikk (1) bekezdésében megfogalmazott alapjogai. Ezért a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 12.K.30.870/2016/7. számú ítélete, valamint a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Kfv.VI.35.715/2016/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasította.

Budapest, 2018. január 30.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István alkotmánybíró különvéleménye

- [22] Az jelen ügyben az indítványozó egy pénzügyi vállalkozásba akarta tulajdonát befektetni, abban befolyásoló részesedést szerezni.
- [23] A tulajdonhoz való jog sérelmét állító indítványi elemmel összefüggésben a többségi határozat úgy foglalt állást, hogy a védelmi funkció és szerep csak és kizárólag a már megszerzett tulajdonjog védelmére terjed ki. Ha azonban ebben az összefüggésben a tulajdonhoz való jog korlátozása nem valósul meg, akkor feleslegesnek tűnik az ezt követő érvelés, ti. hogy mi a korlátozás célja és az mennyiben alkotmányos.
- [24] Ha a tulajdonhoz való jog védelme nem is terjed ki meghatározott tulajdon megszerzésére, álláspontom szerint a már megszerzett tulajdon egy vállalkozásba történő befektetésének lehetősége a vállalkozáshoz való jog védelmi körébe tartozik.
- [25] A pénzügyi vállalkozásban befolyásoló részesedés megszerzéséhez a Hpt. 15. § (1) bekezdés e) pontja alapján a pénzügyi közvetítőrendszer felügyeletével kapcsolatos feladatkörében eljáró MNB-nek (a továbbiakban: Felügyelet) az engedély szükséges, az engedély iránti kérelemhez pedig mellékelni kell a részesedés megszerzéséhez szükséges „pénzügyi forrás törvényes eredetének” igazolását. Az ügyben eljáró Felügyelet és a bíróság jogértelmezése szerint a pénzügyi forrás törvényes eredetének igazolásához nem elégséges a pénzeszköznek a szerzési szándék időpontjában való rendelkezésre állásának igazolása és a jövedelem évekkorábbi időpontban történt törvényes megszerzésének bizonyítása, hanem emellett a kettő közötti folyamatos kapcsolat igazolása is megkövetelt.
- [26] Annak feltételekhez, engedélyhez kötése, hogy az egyén a tulajdonát milyen vállalkozásba fektetheti be, a vállalkozás szabadságának korlátozását jelenti. Értelemszerűen ugyanígy korlátozást valósít meg az engedély egyes feltételeinek hatósági és bírósági értelmezése. Lehet ez a korlátozás alkotmányos is, de mindenesetre alapjogkorlátozás.
- [27] A tárgybéli ügyben az indítványozó szerint a bíróság fenti tartalmú törvényértelmezése megsértette az Alaptörvény a XII. cikk (1) bekezdésébe foglalt vállalkozás szabadságát.

- [28] Ezzel kapcsolatban az indokolás által idézett korábbi alkotmánybírói határozatok, melyek szerint „senkinek sincs alanyi joga meghatározott foglalkozással kapcsolatos vállalkozás, sem pedig ennek adott vállalkozási jogi formában való gyakorlásához”, álláspontom szerint arra utalnak, hogy a vállalkozáshoz való jog gyakorlása alkotmányos keretek között feltételekhez köthető. Más – a többségi határozat által nem idézett korábbi döntéseink – ehhez ugyanis azt is hozzátesszük: „[a]z Alkotmánybíróság gyakorlatában a foglalkozáshoz, vállalkozáshoz való alapjog a szabadságjogokhoz hasonló védelemben részesül az állami beavatkozások és korlátozások ellen. Ezen korlátozások alkotmányossága ugyanakkor más-más mérce alapján minősítendő aszerint, hogy a foglalkozás gyakorlását vagy annak szabad megválasztását korlátozza-e az állam, s az utóbbin belül is eltérő a megítélés az adott foglalkozásba kerülés szubjektív, illetve az objektív korlátokhoz kötésének megfelelően. [...] A foglalkozáshoz, vállalkozáshoz való jogot az veszélyezteti a legsúlyosabban, ha az ember az illető tevékenységtől el van zárva, azt nem választhatja. [...] A szubjektív feltételek előírása is a választási szabadság korlátozása. Ezek teljesítése azonban elvileg mindenkinek nyitva áll (ha nem, akkor a korlát objektív). Ezért a jogalkotó mozgásteret némileg nagyobb, mint az objektív korlátozásnál. {21/1994. (IV. 16.) AB határozat, ABH 1994, 117, 121.; megerősítette a 3134/2013. (VII. 2.) AB határozat, Indokolás [13]}.” {3194/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [28]}
- [29] A „szabadságjogokhoz hasonló védelem” nem azt jelenti, hogy mindent szabad, amit a törvény megenged; hanem azt, hogy mindent szabad, s ha valamit a törvény mégsem vagy csak feltételekkel enged, azt az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésébe foglaltak szerint kell vizsgálni.
- [30] A többségi határozat indokolása ezt az alkotmánybírói határozatokban megfogalmazott értelmezést – még ha az indítvány a releváns döntések konkrét megjelölésével adós is maradt – nem vette figyelembe, az irányadó alapjog-korlátozási tesztet nem végezte el. Ehhez képest az alapjog tartalmát mintha a vállalkozóvá válás általános lehetőségeként, illetve a valamiféle közelebről meg nem határozott pénzügyi vállalkozási tevékenység folytatásának lehetőségeként kezelte. Azonban ezzel az érveléssel aligha lehetne bármilyen konkrét vállalkozási tevékenység bármilyen konkrét törvényi korlátozásának tartalmi alaptörvény-ellenességét vizsgálni, megállapítani.
- [31] Mindezekre tekintettel a többségi határozat rendelkező részébe foglalt elutasító döntést nem tudtam támogatni.

Budapest, 2018. január 30.

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírói ügyszám: IV/1566/2017.



AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3030/2018. (II. 6.) AB HATÁROZATA

bírói kezdeményezés elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság a földről szóló 1987. évi I. törvény végrehajtásáról szóló, 26/1987. (VII. 30.) MT rendelet 2001. október 22-ig hatályban volt 23. § (1) bekezdés *b)* pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

2. Az Alkotmánybíróság az állami tulajdonban levő ingatlanok kezelésével, valamint a magánszemélyek lakás-, üdülő-, lakótelek-, üdülőtelek- és termőföld-tulajdonával kapcsolatos egyes kérdések szabályozásáról szóló 6/1987 (IX. 1.) ÉVM–MÉM–IM–PM együttes rendelet 1996. december 26-ig hatályban volt 19. § (1) bekezdés *b)* pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A Fővárosi Törvényszék indítványozta a földről szóló 1987. évi I. törvény végrehajtásáról szóló 26/1987. (VII. 30.) MT rendelet (a továbbiakban: MT rend.) 23. § (1) bekezdés *b)* pontja, illetve az állami tulajdonban levő ingatlanok kezelésével, valamint a magánszemélyek lakás-, üdülő-, lakótelek-, üdülőtelek- és termőföld-tulajdonával kapcsolatos egyes kérdések szabályozásáról szóló 6/1987 (IX. 1.) ÉVM–MÉM–IM–PM együttes rendelet (a továbbiakban: R.) 19. § (1) bekezdés *b)* pontja alaptörvény-ellenességének megállapítását, és a vizsgálni kért rendelkezések konkrét ügyben történő alkalmazhatóságának kizárását. A bíróság az alaptörvény ellenességet Magyarország Alaptörvénye I. cikk (4) bekezdése alapján alkalmazandó I. Cikk (3) bekezdésének, M) cikkének, XIII. cikk (1) bekezdésének illetve XV. cikk (2) bekezdésének sérelmében észlelte. A bíróság az eljárást a 4.P.20.865/2016/34. sorszámú végzésével felfüggesztette. Az Alkotmánybíróság a kiegészített indítványt a tartalma szerint bírálta el.
- [2] 1.1. Az indítványra okot adó ügyben a beadványok adatai szerint a per tárgya tulajdonjog megállapítása. Az ügy előzményéhez tartozik, hogy a felpereseknek a jogelődje, mint bérlő 1995-ben tíz évre bérleti szerződést kötött a Magyar Állammal (II. rendű alperes) a perbeli ingatlanra, amely 1966-tól 2012-ig a Magyar Állam tulajdonában állt, 2012-ben pedig vagyonátadással a III. rendű alperes tulajdonába került. Az ingatlan vagyonkezelője 2006-tól az I. rendű alperes. A felek 1995-ben megállapodtak abban, hogy a bérlő a bérbeadó által átadott építési tervek és engedély alapján üzletsort épít a bérelt területen és azt a bérleti szerződés fennállása alatt ő üzemelteti. A bérleti szerződés 8. pontja szerint a szerződés megszűnésekor a bérlő köteles az illetékes állami hatóság és a bérbeadó hozzájárulásával a felépítményt a bérbeadónak vagy harmadik személynek értékesíteni; a felek együttesen elfogadott független vagyonértékelővel a felépítmények értékét megállapítják és azok értéke tekintetében a bérbeadó a bérlővel elszámol. 1998-ban a felperesek jogelődje és az akkori vagyonkezelő újabb megállapodást kötött, eszerint az üzletház a „ráépítő tulajdona”, a vagyonkezelő pedig földhasználati jogot biztosít a felépítmény mindenkorai tulajdonosai részére. Az I. rendű felperes jogelődje tulajdonjogának ráépítés jogcímén történő bejegyzését a Közzétett Földhivatal megtagadta, a földhivatal határozatának megtámadása iránt indított közigazgatási perben a Megyei Bíróság a keresetet elutasította (8. K. 20. 334/2005/6.). Az I. rendű felperes jogelődje 2008-ban pert indított a felépítmény tulajdonjoga megszerzésének megállapítása iránt, elsődlegesen a fenti szerződések, másodlagosan ráépítés jogcímén.
- [3] A perben első fokon eljáró bíróság ráépítés jogcímén történő tulajdonszerzést állapított meg, melyet a másodfokon eljáró ítélettel részítéssel jogerősen helyben hagyott. Az I. és III. rendű alperesek viszontkeresettel éltek, az épület beszedett és beszedni elmulasztott hasznainak és használati díjának megfizetése iránt.

- [4] A Kúria mint felülvizsgálati bíróság a Pfv.I.21.279/2015/11. szám alatti részítéletével a az ítélet tábla részítéletét hatályon kívül helyezte, és a keresetet (továbbá az I. és III. rendű alperesek viszontkeresetét) elutasította. Részítéletének [48.] bekezdésében megállapította, hogy a felperesi jogelőd építkezése szerződéses felhatalmazáson alapult, és azt, hogy vizsgálni kellett, hogy a ráépítés következményeit illetően a felek miként állapodtak meg. A Kúria döntése értelmében a szerződéses szabadság a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) [200. § (1) bek.] elvéből kiindulva a felek a ráépítés jogkövetkezményeit illetően szabadon állapodhatnak meg (a Ptk. diszpozitív szabályai csak megállapodásuk hiányában érvényesülnének). Kiemelte, hogy „[a] felek megállapodásának korlátját az eltérést nem engedő, kógens jogszabályi rendelkezések képezik, amelyek egyúttal a felek szerződési mozgásterének kereteit is kijelölték. Az 1995. évi bérleti szerződés megkötésekor hatályos MT rend. 23. § (1) bekezdése és az annak utaló rendelkezése folytán irányadó R. 19. § (1) bekezdés *b*) pontja – függetlenül attól, hogy a szerződéskötés időpontjában a Ptk.-nak az állami ingatlanok tulajdonjogának ráépítéssel történő megszerzését, közös tulajdon keletkezését tiltó 138. § (2) bekezdése az Alkotmánybíróság 29/1992. (V. 19.) AB határozata alapján 1992. március 19-től hatálytalan volt – ilyen szerződési korlátot jelentett. Ezért a feleknek a megállapodásából a felperesek jogelődjenek a felépítmény tulajdonjogának megszerzésére vonatkozó része – amint azt az eljáró bíróságok is helytállóan megállapították – jogszabályba ütközött, ezáltal érvénytelen (semmiss) a Ptk. 200. § (2) bekezdés első mondatának első fordulata alapján. Ez az érvénytelenség részleges [Ptk. 239. § (1) bekezdés], kizárólag a ráépítés tulajdonjogot keletkeztető jogkövetkezményében való megállapodásra terjed ki.” A határozat [50] bekezdésében a Kúria rámutatott arra, hogy az 1995. évi bérleti szerződés – érvénytelenséggel nem érintett – 8. pontjában a felek a felépítmény értékesítéséről rendelkeztek és ezzel összefüggésben elszámolási kötelezettséget írtak elő. Erre tekintettel a Kúria megállapította, hogy van a felek közötti bérleti szerződés megszűnése utáni – a felperesek jogelődje által épített üzletház jogi sorsának rendezésére is kiterjedő – elszámolásra vonatkozó megállapodás, ami így kizárja a Ptk. 137. § (3) bekezdésének alkalmazhatóságát. Az [53] bekezdésben a Kúria meghatározta, hogy a megismételt eljárásban az 1995. évi bérleti szerződés 8. pontjában írtakból kiindulva kell a felek között elszámolni, figyelemmel az időközben bekövetkezett jogutódlásokra is.
- [5] 1.2. A hatályon kívül helyezést követően folytatódó eljárásban – amelyben a felperes a felépítmény értékének megtérítését kérte – az indítványozó szerint az R. 19. § (1) bekezdés *b*) pontja – az a szabály, amely csak akkor tette lehetővé állami tulajdonban lévő ingatlanra építmény létesítését, ha az építető tudomásul vette, hogy az építmény tulajdonjoga az államot illeti meg, továbbá az építményre bérleti jogviszonyt kell létesítenie a kezelővel, és a költségeit csak a bérbeszámításra vonatkozó rendelkezések keretei között érvényesítheti – kizárja a felperes megtérítési igényének vizsgálatát. A bírói kezdeményezés szerint „[c]supán arra szorítkozhatna a bíróság vizsgálata, hogy megállapítsa, a perbeli felépítmény létrehozásával kapcsolatos költségek a bérleti díj összegét elérik-e vagy sem, mert ezt meghaladó mértékű felperesi elszámolási igény a kógens rendelkezések alapján nem vehető figyelembe. Amennyiben az Alkotmánybíróság az indítványnak helyt ad, úgy a bíróság a felperes elszámolási igényével kapcsolatosan a fenti jogszabályi korlátot nem kell, hogy figyelembe vegye.”
- [6] Az indítvány alkotmányjogi érvelésének lényege az, hogy az R. korlátozza mind a tulajdon megszerzhetőségét, mind pedig azt, hogy a felépítményi tulajdonjog megszerzhetőségének elvonása – az ellentételezés vonatkozásában – megfelelő értékgaranciával történhessen meg. A rendeleti jogforrási szint nem felel meg az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésének, amely értelmében törvénynek kell megállapítania az alapvető jogokra vonatkozó szabályokat. A per tárgyát képező szerződés megkötésekor – a 29/1992. (V. 19.) AB határozat folytán – már hiányzott a jogkorlátozás törvényi jogforrási szintű alapja, és a jelen ügyben alkalmazandó törvényi szintű joganyag más felhatalmazást sem ad ilyen jogkorlátozó rendelkezés alacsonyabb normaszinten való meghozatalára. A jogforrási szint elégtelen mivolta miatt így a bíróság megítélése szerint mind a rendeleti szintű jogalkotásra felhatalmazást adó MT rendelet, mind az R. vonatkozásában formai alaptörvény-ellenesség áll fenn.
- [7] Az indítvány tartalmi alaptörvény-ellenességét is észlelt. Eszerint a támadott szabály ugyan nem kisajátítást mond ki, de ugyanúgy tulajdonjogba való állami beavatkozást jelent, viszont nem látható az alkotmányosságot megalapozó speciális közérdek, az államot preferáló tulajdonszerzési korlátozás pedig legfeljebb korlátozott mértékű ellentételezést enged meg, ami nem jelent megfelelő értékgaranciát. Különösen nem látható a jogkorlátozás szükségességének alapja annak az Alaptörvénynek a fényében, mely – az Alaptörvény Nemzeti Hitvallásából és U) cikkéből következően – kifejezetten szakítani kíván az 1949 és 1989. közötti időszak jogrendsze-

rével, társadalmi, gazdasági és politikai berendezkedésének alapjaival, a tulajdon szabadságának generális korlátozását is ideértve. Ezért sérül az Alaptörvény XIII. cikk (2) bekezdése is.

- [8] A bírói kezdeményezés hivatkozik az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése sérelmére is. Az állami tulajdonú vagyon kezelője magatartásának következményei, felelőssége és a vele szerződő másik fél helyzete – ugyanolyan tényállás alapján – eltér ahhoz képest, mintha ugyanez a magánfél nem állami tulajdon vagyon kezelőjével szerződött volna. E két azonos helyzetben lévő, homogénnek tekinthető csoportot összehasonlítva a bíróság a két csoport közötti különbségtételnek egy alapját látja: az állami tulajdon korábbi rendszerből eredő privilegizáltságát. A 21/1990 (X. 4.) AB határozat nyomán a 18/1992 (III. 30.) AB határozatban is egyes tulajdonformák privilegizálása kapcsán már kimondták, hogy ez a fajta privilegizáltság sérti a tulajdon bármely formájára nézve fennálló alkotmányos diszkrimináció tilalmát. A szerződő fél számára hátrányos fenti megkülönböztetésnek a bíróság szerint nincs észszerű, alkotmányos indoka. Ekként a tulajdonhoz fűződő jog megkülönböztetés nélküli védelmének alkotmányos követelménye, ezzel az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése sérül.

II.

- [9] 1. Az Alaptörvény felhívott szabályai szerint:

„I. cikk (3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”

„XIII. cikk (2) Tulajdont kisajátítani csak kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet.”

„XV. cikk (2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

- [10] 2. Az MT rend. szerint:

„23. § (1) A kezelő – állami szervnek, illetőleg társadalmi szervezetnek nem minősülő – jogi személy vagy magánszemély részére

a) beépítetlen földön állandó jellegű új építmény létesítéséhez nem,

b) beépített földön állandó jellegű újabb építmény létesítéséhez vagy a már meglévő ilyen építmény bővítéséhez pedig csak a külön jogszabályban előírt feltételekkel adhat hozzájárulást.”

- [11] 3. Az R. szerint:

„19. § (1) A kezelő már beépített földön állandó jellegű újabb építmény létesítéséhez vagy a már meglévő ilyen építmény bővítéséhez állami szervnek, illetőleg társadalmi szervezetnek nem minősülő jogi személy vagy magánszemély részére csak akkor adhat hozzájárulást, ha

a) az ingatlan társasházzá alakítható és az építető írásban vállalja, hogy viseli a társasház-tulajdon alapításával kapcsolatos költségek arányos részét, továbbá megszerzi az alapító okirat szerint a közös tulajdonból őt megillető tulajdoni hányadot és viseli az ezzel kapcsolatos költségeket;

b) az ingatlan ugyan nem alakítható társasházzá, de az építető írásban tudomásul veszi, hogy az általa létesített építmény (építményrész) tulajdonjoga az államot, mint a föld tulajdonosát illeti meg, továbbá az építményre (építményrészre) a kezelővel bér fizetése ellenében bérleti jogviszonyt kell létesítenie, valamint a felmerült és igazolt költségeinek a megtérítését csak a bérbeszámításra vonatkozó rendelkezések keretei között igényelheti a kezelőtől.”

III.

- [12] A bírói kezdeményezés nem megalapozott.
- [13] 1. Az Alkotmánybíróság vizsgálta, hogy a beadvány megfelel-e a törvényben előírt feltételeknek. Az Abtv. 25. §-a szerint a bíró – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – abban az esetben kezdeményezi az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *b*) pontja alapján az Alkotmánybíróságnál a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását, ha az előtte folyamatban lévő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a bírói kezdeményezés az Abtv. 25. §-ában, valamint az 52. § (1) és (1b) bekezdéseiben előírt, az Alkotmánybíróság 3058/2015. (III. 31.) AB végzésében értelmezett feltételeknek megfelel. A bírói kezdeményezés szerint a felperesek kereseti kérelmére és az alperesek viszontkereseteire tekintettel a támadott szabályokat az eljárásban alkalmazni kell, a norma alaptörvény-ellenessége esetén a hiánya más döntéshez vezethet a konkrét ügyben, az eljárás felfüggesztése megtörtént, és az indítvány határozott kérelmet tartalmaz.
- [14] 2. Az Alkotmánybíróság elsőként azt a kérdést vizsgálta, hogyan merül fel a jelen ügyben a tulajdonhoz való jog, mint alapvető jog. Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van a tulajdonhoz. A tulajdon jogi fogalmát és tartalmát általában nem közvetlenül az Alaptörvény, hanem a más jogi normák határozzák meg. Az Alaptörvény által védett jogok körét és tartalmát ugyanakkor az Alaptörvény alapján kell megállapítani. Ez az ellentmondás nehézséget jelent a tulajdonként védett jogosítványok meghatározásakor. Az ellentmondás úgy oldható fel, hogy az Alaptörvény tulajdonhoz való alapjogként a jogszabályok által meghatározott tartalommal elismert, konkrét időpontban fennálló konkrét jogosítványokat védi: a törvényhozás a tulajdonhoz való alapvető jog alapján általában köteles tiszteletben tartani azokat a jogosultságokat, amelyek az alkotmányos értelemben vett tulajdonhoz való alapvető jog összetevői {25/2015. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [55]}. Ebből következik, hogy a korábban tulajdonként megszerzett (és így az alkotmányos tulajdonvédelem alatt álló) vagyoni jogi igényeket védi az Alaptörvény XIII. cikke. Ezt erősítette meg a 3048/2013. (II. 28.) AB határozat (Indokolás [39]) is. Az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében rögzített tulajdonhoz való jog a már megszerzett tulajdont, illetve kivételes esetekben a tulajdoni várományokat védi {3115/2013. (VI. 4.) AB határozat, Indokolás [34]}. A 3051/2016. (III. 22.) AB határozat Indokolásának [20] és [34] bekezdései értelmében az Alaptörvény XIII. cikke egyrészt védi a megszerzett tulajdont az elvonás ellen, másrészt védi a szintén már megszerzett tulajdont annak korlátozása ellen.
- [15] A jelen esetben az MT rend. az állami tulajdon kezelőjének a kötelezettségét határozta meg az állami tulajdonban lévő föld hasznosításának körében oly módon, hogy építmény létesítéséhez a hozzájárulását írta elő és azt rendeletben előírt feltételekhez kötötte. Az MT rend. a hozzájárulás előírásával és külön jogszabály szerinti feltételekhez kötésével a vagyonkezelő joggyakorlását korlátozta arra az esetre, ha nem állami, nem társadalmi szervezet kívánt a kezelő kezelésében lévő, állami tulajdonban álló, beépített földön újabb építményt létesíteni.
- [16] Az R. az MT rend.-ben említett feltételeket határozta meg. Sem az MT rendelet, sem az R. nem közvetlenül hatályosuló rendelkezés. Nem tartalmaznak előírást közvetlenül magántulajdonra, és az állami, vagy az úgynevezett társadalmi tulajdon kedvezményezését sem tartalmazzák. A 29/1992. (V. 19.) AB határozat ezzel szemben olyan rendelkezést semmisített meg [az előző Alkotmány 9. § (1) bekezdése sérelme miatt: eszerint a köztulajdon és a magántulajdon egyenjogú és egyenlő védelemben részesül], amely eltérő joghatást fűzött a ráépítés magatartásához, amikor az nem a magántulajdonú, hanem állami vagy szövetkezeti tulajdonú ingatlanon valósult meg. Az előző Alkotmány 9. § (1) bekezdése a szocialista termelési viszonyokon, a termelési eszközökkel való rendelkezés állami monopóliumán alapuló úgynevezett társadalmi tulajdon primátusát – a másodlagosnak és eleve korlátozottnak tekintett, a kisárutermeléshez kötött magántulajdonnal szemben – kívánta megszüntetni az 1989-es, 1990-es alkotmányozáskor. Formálisan annak a szabálynak a helyébe lépett, amely szerint „az állami vállalatok és gazdálkodó szervek a társadalom általános érdekeinek szolgálatában, a törvényben meghatározott módon és felelősséggel önállóan gazdálkodnak a rájuk bízott vagyonnal”.
- [17] Az Alaptörvény olyan rendelkezést, mint az előző Alkotmány 9. § (1) bekezdése, már nem tartalmaz; a 38. cikk a nemzeti vagyonnal való felelős gazdálkodást írja elő, annak átruházását és hasznosítását korlátozza (38. cikk). Az R. és az MT rend. a tulajdonjog jogosultjai szerint differenciál; a tulajdonjog korlátozásának intenzitása eltér

az állami tulajdon és a nem állami tulajdon esetében. Önmagában nem alaptörvény-ellenes az, hogy az állami föld hasznosítása jogszabályok keretei között és mindenki által megismerhető eljárási rendben történhet. A jogalkotó a korlátozás intenzitását, súlyát illetően különböztethet a tulajdonjog jogosultjai és a tulajdon funkciói szerint. A köztulajdonnak minősülő tulajdon tekintetében, – amelynek akár az állam, akár valamely önkormányzat a tulajdonosa – eleve szélesebb a normatív beavatkozás lehetősége illetve szükségessége, mint a magántulajdon esetében.

- [18] Az Alkotmánybíróság megállapította ezért, hogy az MT rend. és az R. támadott szabályai nem ellentétesek az Alaptörvény szerinti tulajdonhoz való joggal.
- [19] 3. Az MT rend. és az R. már nem hatályos jogszabályok. A megalkotásuk időpontjában – 1987-ben – még nem volt olyan előírás, amelyre figyelemmel jogforrástani szempontból aggályosak lehettek volna. A jogforrástani szempontból megalkotásukkor nem alkotmányellenes, ám a későbbiek során alkotmányossági szempontból elégtelenné vált jogforrási szinten megalkotott és már nem hatályos jogszabályoknak kizárólag e formai alkotmányértés címén történő megsemmisítésétől az Alkotmánybíróság tartózkodik; ha azonban a formai alkotmányértés tartalmi alkotmányértéssel párosul, a jogszabályt megsemmisíti. Az Alkotmánybíróságnak ez a gyakorlata vonatkozik mind a felhatalmazás alapján kiadott, mind pedig a felhatalmazó jogszabályokra. Az Alkotmánybíróság ezt a gyakorlatot követte az előző Alkotmány alapján [58/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991, 288, 289.].
- [20] Nem minden alapjoggal való összefüggés igényel törvényi szabályozást, de egy alapjog tartalmának meghatározása és lényeges garanciáinak megállapítása, az alapjog közvetlen és jelentős korlátozása csak törvényben történhet. Közvetett és távoli összefüggés esetében elég azonban a rendeleti szint is. Ha nem így lenne, úgy mindent törvényi szinten kellene szabályozni, hiszen az összes szabályozás érinti valamilyen formában az alapjogokat. Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése nem zárja ki feltétlenül azt, hogy állami vagyongazdálkodó törvényben biztosított feladat- és hatáskörét alacsonyabb szintű jogszabállyal részletezzék. Különösen akkor nem, ha ez más, az Alaptörvényben vagy sarkalatos törvényben meghatározott feladat vagy érték biztosításához feltétlenül szükséges. Az ezzel ellentétes következtetés figyelmen kívül hagyja a jog célját. Azt, hogy a jog magatartási szabályokból áll, amelyeknek érvényesíthetőnek kell lenniük annak érdekében, hogy az általuk védett tartalom megvalósulhasson. Az MT rend. és az R. megalkotása idején az állami tulajdonban levő ingatlanról a kezelői jogot a földről szóló 1987. évi I. törvény (a továbbiakban: Földtörvény) szabályozta. Ennek 15. § (2) bekezdése értelmében a kezelő a kezelésében levő ingatlan tulajdonjogát – bizonyos kivételekkel – magánszemélyre és jogi személyre nem ruházhatta át. Az MT rend.-nek és az R.-nek a Földtörvény törvényi háttérrel adott. Nem állapítható meg az, hogy az MT rend. vagy az R. a kezelő kötelezettségeinek előírásakor olyan szabályt tartalmazott, amelyet csak törvényben lehetett vagy kellett volna megalkotni, ezért a támadott szabályok nem sértik az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdését.
- [21] 4. Az Alaptörvény – a már kifejtettek szerint – nem tartalmaz az előző Alkotmány 9. § (1) bekezdésében foglaltakkal azonos szabályt. Az indítvány az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése állított sérelmével kapcsolatban – az előző Alkotmány 9. § (1) bekezdésére épülő 21/1990 (X. 4.) AB határozatra és a 18/1992 (III. 30.) AB határozatra utaláson kívül – nem fejt ki részletesen, hogy az MT rendelet és az R. kifogásolt szabályainak miért nincs ésszerű indoka.
- [22] Az Alaptörvény XV. cikke alapján a törvény előtt mindenki egyenlő, Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés nélkül biztosítja. A hátrányos megkülönböztetés tilalma nem jelenti minden megkülönböztetés tilalmát, a tilalom elsősorban az alkotmányos alapjogok terén tett megkülönböztetésekre terjed ki. Személyek közötti, alaptörvény-sértő hátrányos megkülönböztetés akkor állapítható meg, ha valamely személyt vagy embercsoportot más, azonos helyzetben lévő személyekkel vagy csoporttal történt összehasonlításban kezelnek hátrányosabb módon. A megkülönböztetés pedig akkor alaptörvény-ellenes, ha a jogszabály a szabályozás szempontjából azonos csoportba tartozó (egymással összehasonlítható) jogalanyok között tesz különbséget anélkül, hogy annak alkotmányos indoka lenne. Rámutatott az Alkotmánybíróság arra is, hogy az alapjognak nem minősülő egyéb jogra vonatkozó, személyek közötti hátrányos megkülönböztetés vagy más korlátozás alkotmányellenessége akkor állapítható meg, ha a sérelem összefüggésben áll valamely alapjoggal, végső soron az emberi méltóság jogával, és a megkülönböztetésnek, illetve korlátozásnak nincs tárgyilagos mérlegelés szerint ésszerű indoka, vagyis önkényes [lásd összefoglalóan: 14/2014. (V. 13.) AB határozat, Indo-

kolás [32]]. Az Alaptörvény XV. cikke (1) és (2) bekezdésének ezt az értelmezését követte a 32/2015. (XI. 19.) AB határozat is (Indokolás [78]–[80] és [91] bekezdései).

[23] Az MT rend. és az R. az állami tulajdon levő földre, ennek a kezelésére tartalmaz előírásokat. Az állam – különösen a saját tulajdona vonatkozásában – az ellenőrzési, hozzájárulási jogköröket jogszerű korlátozó intézkedésként hozhatja meg. Nem lehet önmagában önkényesnek tekinteni azt, hogy az állami tulajdonú földre – az adott tárgykörben – korlátozó jogszabályok állnak fenn. A támadott szabályok az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdését nem sértik.

[24] 5. A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság az indítványt elutasította.

Budapest, 2018. január 30.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
előadó alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/2007/2017.



AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3031/2018. (II. 6.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Pfv.IV.21.475/2016/4. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője útján (dr. Galambos Károly, 1054 Budapest, Alkotmány utca 4., I/105.) alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [2] Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján benyújtott alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügy lényege szerint az indítványozó 2015. március 2-án érkeztetett kérelmében közérdekű adatigényt terjesztett elő a Nemzeti Közszolgálati Egyetemhez. Annak közlését kérte, hogy a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen, illetve a jogelőd egyetem karain mikor és mely egyetemi testület határozatával került sor doktori fokozatok visszavonására, illetve kérte e testületi ülések jegyzőkönyvei és határozatai másolatának kiadását. Az egyetem a kért adatokat tartalmazó válaszát 2015. március 17-én adta postára, azt az indítványozó képviselője 2015. április 2-án vette át. Az indítványozó 2015. március 27-én terjesztett elő keresetet, amelyben az adatigénylés teljesítésére kérte kötelezni az egyetemet. Hivatkozott az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Infotv.) 29. § (1) bekezdésére, amelynek megfelelően az adatot kezelő közfeladatot ellátó szerv az adatigénylésnek az igény beérkezését követő legrövidebb idő alatt, legfeljebb azonban 15 napon belül köteles eleget tenni, amely határidő – álláspontja szerint – az adott esetben 2015. március 17-én járt le. Az első fokon eljáró Fővárosi Törvényszék 8.P.21.371/2015/9. számú ítéletével az indítványozó keresetét érdemben elutasította. A másodfokon eljáró Fővárosi Ítéletábrla 8.Pf.21.341/2015/10. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érintette, fellebbezett rendelkezését helybenhagyta. A felülvizsgálati ítélet pedig a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.
- [3] Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy „az alperes még a tárgyalás kitűzését megelőzően eleget tett a felperes adatigénylési kérelmének”, s ezért „a perben a felperesi kereset – a keresettől történő elállás hiányában – elutasítandó volt.” Az elsőfokú bíróság rögzítette ugyanakkor, hogy: „az Info. tv. 29. § (1) bekezdés, 30. § (3) bekezdése, illetve 31. § (3) bekezdés összevetéséből az adódik, hogy a 29. § (1) bekezdés szerinti, anyagi jogi jellegű, legfeljebb 15 napos határidőn belül a tájékoztatásnak meg kell érkeznie az adatigénylőhöz (ezt hangsúlyozza az igény beérkezését követő legrövidebb idő alatt kifejezés is).” Erre figyelemmel az elsőfokú bíróság szerint „az alperesi teljesítés késedelmes volt, a felperes pedig a 31. § (3) bekezdés szerinti határidőn belül terjesztette elő keresetlevelét a bíróságon – a felperesi költségeket a perre okot adó alperesnek kell viselnie.”
- [4] Az elsőfokú ítélet ellen a felperes élt fellebbezéssel, kizárólag a keresetet elutasító rendelkezést támadta, s kérte, hogy a perköltségre vonatkozó rendelkezést a másodfokú bíróság ne érintse. A másodfokú bíróság úgy érvelt, hogy „az Infotv. 29. § (1) bekezdését az Alaptörvény 28. cikke szerint értelmezve a törvényben megszabott határidő nem rövidíthető meg a kézbesítéssel felmerülő idővel, mert az adatkezelővel szemben az az elvárás, hogy a jogszabályban biztosított határidőn belül a választ elkészítse és postára adja. A jogszabály az adatkezelő számára szab 15 napos határidőt az adatigénylés teljesítésére, ebből következően a válasznak nem kell ezen időn belül az adatigénylőhöz megérkeznie.” A továbbiakban a másodfokú bíróság megállapította, hogy a felperesi igény alperesi teljesítésére tekintettel „nincs a felek között olyan jogvita helyzet, amiben a bíróságnak a Pp. 1. §-a alapján állást kell foglalnia”, így „a kereset érdemében elutasításnak volt helye.” A másodfokú bíróság továbbá a sikertelenül fellebbező felperest kötelezte arra, hogy a másodfokú perköltséget fizesse meg az alperesnek.
- [5] A másodfokú ítélettel szemben a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet. Tévesnek tartotta a másodfokú ítéletet a tekintetben, hogy 15 napon belül csupán a válasz megküldése szükséges, a felperesi álláspont szerint a válasznak 15 napon belül meg kell érkeznie a kérelmezőhöz. A felperes ezért a keresetindítás után történő

alperesi teljesítést jogi értelemben hatálytalannak tartotta. A 15 napos válaszadási határidő tekintetében viszont a Kúria álláspontja az, hogy az nem minősül anyagi jogi határidőnek, mivel a jogszabály nem mondja ki azt, hogy ezen a határidőn belül a válasznak meg kell érkeznie a kérelmezőhöz. A felperes érdemi igényét illetően pedig a Kúria rámutatott arra, hogy az Infotv.-nek deklarált egyik célja az 1. § értelmében, hogy a közérdekű vagy közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez segítséget nyújtson, s e cél a konkrét ügyben teljesült. Ezen túlmenően alaptalannak tartotta a Kúria, hogy a másodfokú bíróság jogszerűtlenül ítélte meg a perköltséget a másodfokú eljárásban. Végül a Kúria kötelezte a felperest, hogy a felülvizsgálati eljárás költségét fizesse meg az alperesnek.

- [6] Az indítványozó a Kúria felülvizsgálati jogkörben hozott Pfv.IV.21.475/2016/4. számú ítélete ellen alkotmányjogi panaszt nyújtott be, amelyben a döntést a Fővárosi Törvényszék 8.P.21.371/2015/9. számú és a Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.21.341/2015/10. számú ítéletére is kiterjedő hatállyal kérte megsemmisíteni. Álláspontja szerint ugyanis az ítélet sérti az Alaptörvény Nemzeti Hitvallásában foglalt egyes alapelveket, az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését, Q) cikkét, R) cikkét, I. cikkét, II. cikkét, VI. cikk (2) bekezdését, XIII. cikkét, XXVIII. cikk (1) bekezdését és 28. cikkét. A kérelem indokolásában a panaszos az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdésének sérelmére is hivatkozott.
- [7] A panaszos szerint az Alaptörvény II. cikke által garantált emberi méltósághoz való jogát sérti, hogy „a részére jogot biztosító jogszabályt azon állami szerv, amelynek ez kötelessége lenne, (és az Alaptörvény I. cikke (1) bekezdése alapján az alapvető jogokat is védenie kellene) az ő tekintetében nem alkalmazza”. Kifejtette továbbá: „Alapvető jogi parancs a bíróság számára az Alaptörvény R) cikk (2) bekezdése, 26. cikk (1) bekezdése és 28. cikke értelmében a törvények (feltétel nélkül történő) betartása, és a személyek alapvető jogainak védelme [Alaptörvény I. cikk (1) bekezdés].”
- [8] Az indítványozó szerint a Kúria, illetve a jogerős ítéletet hozó bíróság tévedett akkor, amikor azt állapították meg, hogy az adatigénylés teljesítésére határidőben került sor, a választ ugyanis – az Infotv. helyes értelmezése alapján – nem elegendő határidőben postára adni, annak 15 napon belül meg is kell érkeznie az adatigénylőhöz. Ilyenformán a konkrét ügyben a határidő lejárt. Ebből következően az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdése (a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jog) is sérült. Az indítványozó továbbá amellelt érvelt, hogy miután a keresetindítás jogszerű volt, igénye nem válhatott okafogyottá, hogy az adatkezelő később mégis teljesített; szerinte ilyen esetben „az adatkezelőt kötelezni kell kért közérdekű adatok közlésére”. Ennek elmaradása sérti szerinte a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés] is.
- [9] Az indítványozó szerint az Alaptörvény XIII. cikkének (tulajdonhoz való jog) sérelmét jelentette, hogy olyan perköltség megfizetésére kötelezték, amely „az alperesnél ténylegesen nem merült fel”, és amelynek a megítélésére nem is volt jogalap, mivel az alperes jogtanácsosa, mint köztisztviselő járt el, ezért külön jogtanácsosi díjra nem volt jogosult.
- [10] 2. Az Alkotmánybíróságnak az Abtv. 56. §-a alapján mindenekelőtt azt kell vizsgálnia, hogy az alkotmányjogi panasz a befogadhatóság törvényi feltételeinek eleget tesz-e.
- [11] Az indítványozó az Abtv. 30. § (1) bekezdésében meghatározott hatvan napos határidőben benyújtott panaszában (a Kúria ítéletét az indítványozó jogi képviselője 2017. március 7-én vette át, alkotmányjogi panaszát 2017. május 5-én adta postára) az ügy érdemében hozott, rendes jogorvoslással nem támadható kúriai ítéletet támadta. A kérelmező alkotmányjogi panasz benyújtására indítványozói jogosultsággal rendelkezik, érintettsége – mivel a támadott kúriai ítélettel lezárt perben felperes volt – fennáll.
- [12] Az alkotmányjogi panasz benyújtásának törvényi feltétele [Abtv. 27. § a) pont], hogy a panaszos Alaptörvényben biztosított jog sérelmére hivatkozzon. Az indítvány e feltételnek csak részben tett eleget, ugyanis nem tartalmaz Alaptörvényben biztosított jogot az Alaptörvény Nemzeti Hitvallása, a Q) cikk, az R) cikk, az I. cikk, a 26. cikk (1) bekezdés és a 28. cikk. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésére pedig csak két esetben alapítható alkotmányjogi panasz: a kellő felkészülési idő hiánya, illetve a visszaható hatály tilalma miatt, az indítványozó azonban nem e vonatkozásban állította a felhívott cikk sérelmét {lásd a Nemzeti Hitvallást, a B) cikk (1) bekezdését és a 28. cikket illetően pl. 3127/2017. (V. 30.) AB végzés, Indokolás [19]; az R) cikk és az I. cikk vonatkozásában pl. 3193/2017. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [14]; a Q) cikket érintően pedig pl. 3143/2015. (VII. 24.) AB határozat, Indokolás [32]}.
- [13] Mivel az indítvány e része az Abtv. 27. § a) pontjának nem felelt meg, ezért annak érdemi alkotmányossági vizsgálatára nem kerülhetett sor.

- [14] 3. Az Abtv. 29. §-a a befogadhatóság tartalmi feltételeként határozza meg, hogy az – egyéb törvényi feltételeknek megfelelő – alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet tartalmazzon vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {lásd: pl. 21/2016. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [20]; 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}. A feltételek meglétének a vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [15] 3.1. Jelen ügyben az indítványozó elsősorban a közérdekű adatok megismeréséhez való jog sérelmére hivatkozott, álláspontja szerint a bíróságnak az Infotv. 29. § (1) bekezdése sérelmét meg kellett volna állapítania, és marasztalnia kellett volna az adatkezelőt.
- [16] Megállapítható ugyanakkor az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben, hogy az adatkezelő az indítványozó adatigénylési kérelmének – az indítványozó által is elismerten – eleget tett. E tény az ügyben hozott bírósági ítéletek is rögzítik. Az indítványozó kizárólag azt vitatta, hogy a teljesítésre még a keresetlevél benyújtása előtt vagy csak azt követően került sor, azt azonban nem, hogy a teljesítés időpontja megelőzte nemcsak az alkotmányjogi panasz benyújtásának, hanem még az elsőfokú bírósági ítélet meghozatalának az időpontját is.
- [17] Az Alkotmánybíróság a 3276/2017. (X. 19.) AB végzésében rögzítette az alábbiakat: „Az Abtv. 27. §-a értelmében az »alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés [...] az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti«. Az alkotmányjogi panasz tehát az Alaptörvényben biztosított jogok védelmének eszköze. Jogorvoslati jellege folytán az indítványozó szempontjából alapvetően »csak akkor van értelme az Alkotmányban biztosított jogok megsértése miatti panaszoknak, ha az Alkotmánybíróság eljárása folytán jogsérelme orvosolhatóvá válik« {57/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991, 272, 282.; 3057/2015. (III. 31.) AB határozat, Indokolás [24]}, illetve kivételes esetben akkor, ha az indítványozó fennálló jogsérelmének reparálására az időmúlásra tekintettel ugyan már nem kerülhet sor, de a döntés megsemmisítése az adott ügyben morális elégtételt jelenthet a jogsérelmet szenvedettnek, az alkotmánybírósági határozatban ismertetett szempontok pedig iránymutatóul szolgálhatnak a hasonló jogvitákban eljáró bíróságok számára {lásd összefoglaló jelleggel: 15/2017. (VI. 30.) AB határozat, Indokolás [30]}. A jogsérelm reparálhatósága tehát nem feltétlenül, azonban az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének a panasz benyújtásakor való fennállása minden alkotmányjogi panasz immanens fogalmi eleme. Hangsúlyozandó azonban, hogy »morális elégtétel« nyújtására csak akkor van lehetőség, ha az alkotmányjogi panasz benyújtásakor a jogsérelm – a bírósági döntés folytán – fennáll, az indítványozó pedig e jogsérelm orvoslása érdekében fordul az Alkotmánybírósághoz, és a sérelm utóbb, az Alkotmánybíróság eljárása alatt válik reparálhatatlanná. Jelen ügy sajátossága azonban az, hogy az indítványozó – általa is elismerten – az alkotmányjogi panasz benyújtásának időpontjában, sőt, már a támadott bírósági ítéletek meghozatalakor is az igényelt közérdekű adatok birtokában volt. Ez azt jelenti, hogy a panaszos valójában nem Alaptörvényben biztosított jogának védelme érdekében fordult az Alkotmánybírósághoz, kérelme pusztán arra irányul, hogy az Alkotmánybíróság a támadott bírósági ítélet jogszerűségét vizsgálja meg, tehát hogy hagyományos jogorvoslati fórumként járjon el. Azonban »az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszon keresztül is az Alaptörvényt, az abban biztosított jogokat védi«, »[a] bírói döntéseknek kizárólag az alkotmányossági szempontú vizsgálata tartozik a testület hatáskörébe«. »Önmagukban [...] a rendes bíróságok által elkövetett vélt vagy valós jogszabálysértések nem adhatnak alapot alkotmányjogi panaszoknak. Egyébként az Alkotmánybíróság burkoltan negyedfokú bírósággá válna.«” {lásd először: 3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [13]}, (Indokolás [19]–[21]).
- [18] A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság – a 3276/2017. (X. 19.) AB végzéssel azonos módon – a jelen indítványi kérelmet érintően is megállapította azt, hogy az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdésének a sérelmére történő hivatkozás nem vet fel olyan alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vagy a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét, amely az indítvány befogadását és érdemi vizsgálatát indokolná.
- [19] 3.2. Az indítványozó az Infotv. 29. § (1) bekezdésének értelmezésével, mint jogkérdéssel kapcsolatos érvei állítólagos mellőzése miatt a bírósági eljárással összefüggésben az emberi méltósághoz (Alaptörvény II. cikk), illetve a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogának [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés] a sérelmére hivatko-

- zott. A perköltség megállapítása tekintetében pedig az indítványozó a tulajdonhoz való jog [Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdés] sérelmét kérte megállapítani.
- [20] Megállapítható az alapügyben hozott bírósági ítéletek alapján, hogy az indítványozónak az Infotv. 31. §-a szerinti keresetét a bíróság alapvetően azért utasította el, mert az adatkezelő az adatigénylést már teljesítette. Ennek kapcsán megállapítható továbbá az is, hogy az Infotv. 29. § (1) bekezdésének értelmezésével, mint jogkérdéssel kapcsolatos érveit az indítványozó az eljárásban előadta, és azokat a bíróság figyelembe vette.
- [21] Az Alkotmánybíróság rámutat arra, hogy a „bírói döntés elleni alkotmányjogi panasz nem tekinthető a bírósági szervezeten belül jogorvoslattal (már) nem támadható bírói határozatok által okozott valamennyi jogsérelem orvoslása eszközének” {3107/2016. (V. 24.) AB végzés, Indokolás [35]}. Alkotmányjogi panasz alapján csak a támadott ítélet alkotmányossági szempontú felülvizsgálatára és a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kiküszöbölésére kerülhet sor. A tisztességes eljárás alapjoga nem teremthet alapot arra, hogy az Alkotmánybíróság alkotmányjogi panasz alapján hagyományos jogorvoslati fórumként járjon el a törvénybe foglalt eljárási szabályok értelmezése, illetve az ebből állítólagosan származó eljárási szabálysértések kapcsán. A „tisztes eljárás (*fair trial*) olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek a figyelembevételével lehet csupán megítélni” {2/2017. (II. 10.) AB, Indokolás [49]}, tehát az egyes eljárási részletszabályok esetleges megsértéséből nem feltétlenül következik az eljárás egészének a tisztességtelensége. Az Alaptörvény II. cikk bekezdésében garantált emberi méltósághoz való jog pedig az Alkotmánybíróság értelmezésében az emberi státusz abszolút védelmét biztosítja {3187/2017. (VII. 14.) AB végzés, Indokolás [12]}.
- [22] Az indítvány nem tartalmazott az Alaptörvény felhívott rendelkezéseivel – az emberi méltósághoz, illetve a tisztességes bírósági eljáráshoz (*fair trial*) való joggal – összefüggésben olyan kérelmet, ami alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként vagy a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet tartalmazó kérelemként lett volna értékelhető.
- [23] A perköltség megállapításával kapcsolatban pedig hangsúlyozandó, hogy az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint különbséget kell tenni a polgári jogi és az alkotmányos tulajdonvédelem között, a kettő nem azonos: „az alkotmányos tulajdonvédelem köre és módja nem szükségképpen követi a polgári jogi fogalmakat és nem azonosítható az absztrakt polgári jogi tulajdon védelmével”. Továbbá „nem vonható az alkotmányos tulajdonvédelem alá minden olyan ügy, melyben az indítványozó állítása szerint jogsértő bírósági határozatok eredményeként pervesztes lett, és ezért vagyronvesztést szenvedett el.” Az alkotmányjogi panasz a tulajdonjog sérelmén keresztül nem lehet eszköze a bíróságok által az indítványozó szerint elkövetett, alkotmányossági kérdést fel nem vető, állítólagos törvénysértések orvoslásának {lásd legutóbb: 3120/2017. (V. 30.) AB határozat, Indokolás [40]}.
- [24] Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a jelen alkotmányjogi panasz az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésével összefüggésben sem vet fel alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vagy a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét.
- [25] 4. Mivel a fent kifejtettek szerint az alkotmányjogi panasz egyrészt nem tett eleget az Abtv. 27. § a) pontjában írt feltételeknek, illetve másrészt a befogadhatóság Abtv. 29. §-ában előírt feltételének, az Alkotmánybíróság azt az Abtv. 56. § (1)–(3) bekezdése alapján eljárva az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) és h) pontjai alapján visszautasította.

Budapest, 2018. január 30.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1197/2017.



AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3032/2018. (II. 6.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Mohácsi Önkormányzat 21/2013. (XII. 2.) számú helyi adókról szóló rendeletének 9. § 3.3. pontja, valamint a Kúria Önkormányzati Tanácsa Köf.5049/2016/7. számú határozata, továbbá a Pécsi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 8.K27.082/2017/8. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselőjén (Orbán Miklós Ügyvédi Iroda képviseletében dr. Orbán Miklós – 1036 Budapest, Perc utca 6.) keresztül az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (1) bekezdése, valamint 27. §-a alapján (hivatkozással az Abtv. 28. §-ára) előterjesztett alkotmányjogi panaszában kérte, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Mohácsi Önkormányzat 21/2013. (XII. 2.) számú helyi adókról szóló rendeletének (a továbbiakban: Ör.) 9. § 3.3. pontjának, valamint a Kúria Önkormányzati Tanácsa Köf.5049/2016/7. számú határozatának, továbbá a Pécsi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 8.K27.082/2017/8. számú ítéletének alaptörvény-ellenességét és semmisítse meg azokat, mivel a hivatkozott önkormányzati rendelet, kúriai határozat és bírósági ítélet az indítvány szerint sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését, M) cikk (1) bekezdését, XIII. cikk (1)–(2) bekezdését, XXIV. cikk (1) bekezdését, XXX. cikk (1) bekezdését, valamint a 32. cikk (3) bekezdését.
- [2] 2. A panasz alapjául szolgáló ügy tényállása szerint az indítványozó és Mohács Város Önkormányzata (a továbbiakban: önkormányzat) között 2012. május 24-én nyilvános pályázat eredményeként adásvételi szerződés jött létre egy 249 981 m² területű (iparterület besorolású) ingatlanra, 335 429 000 Ft+ÁFA értékben. Az ingatlanon az indítványozó bioetanol gyár építését tervezte, ez azonban az Európai Unió szabályozás kedvezőtlen fordulata miatt meghiúsult. Erről az indítványozó az önkormányzatot tájékoztatta, ugyanakkor egyúttal azt is jelezte, hogy a terület későbbi hasznosításától nem állt el – amint azt a körülmények lehetővé teszik.
- [3] Ezt követően az önkormányzat jegyzője az indítványozót a 1457-000002/15. számú határozatával az Ör. alapján a 2013-as, 2014-es és 2015-ös évekre vetítve összesen 234 732 159 Ft telekadó, a 2016. február 10-én kelt 1000-116/2016. számú határozatával pedig 79 993 920 Ft telekadó (azaz összesen 314 726 079 Ft) megfizetésére kötelezte.
- [4] Az indítványozó a határozatok kézhezvételét követően többször is megkereste az önkormányzatot, mivel álláspontja szerint az önkormányzat által megállapított és kiszabott telekadó ellentétes a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény (a továbbiakban: Hatv.) rendelkezéseivel és a Kúria gyakorlatával – ezen álláspontot azonban az önkormányzat nem osztotta.
- [5] 2.1. Az 1000-116/2016. számú (elsőfokú) határozattal szemben az indítványozó fellebbezést nyújtott be a Baranya Megyei Kormányhivatalhoz, amely azonban a BAB/12/638-4/2016. számú határozatában az elsőfokú határozatot helybenhagyta.
- [6] A határozat indokolása szerint a telekadó kiszabásának alapját képező ingatlan 2012. május 30-ától az indítványozó tulajdonát képezi, amely tekintetében az indítványozó sem a Hatv., sem az Ör. alapján nem jelölt meg adómentességre vagy adókedvezményre okot adó körülményt. Az indítványozó fellebbezésében elsősorban arra hivatkozott, hogy az Ör. egy korábban hatályos állapotát (a továbbiakban: régi Ör.) 2013-ban vizsgálta a Kúria Önkormányzati Tanácsa, és azt több ponton törvényellenesnek ítélte, így az ügyében egy alapvetően Hatv.-be ütköző Ör.-t alkalmazott az önkormányzat.
- [7] A kormányhivatal határozatában mindenekelőtt megállapította, hogy az önkormányzat 2015-ben (2016. január 1-jei hatállyal) új (a jelenleg is hatályos) Ör.-t fogadott el, így az indítványozó ügyében az önkormányzat jegy-

zője nem a Kúria által korábban törvényellenesnek ítélt, régi Ör.-t alkalmazta. Mindezek alapján – a kormányhivatal határozata szerint – az önkormányzat telekadó kiszabása az Ör.-rel összhangban került meghatározásra. Ezzel együtt a határozat azt is kiemelte, hogy a 2016. január 1-jén hatálybalépett Ör. törvényességi vizsgálata még folyamatban van, így a fellebbezés ezen felvetéseire nem volt lehetőség a határozatban reagálni.

- [8] 2.2. Az indítványozó a kormányhivatal döntésével szemben a Pécsi Közigazgatási és Munkaügyi Bírósághoz (a továbbiakban: bíróság) fordult. Keresetében előadta, hogy álláspontja szerint Ör. súlyosan jogszabálysértő, ezért erre tekintettel kéri a Kúria Önkormányzati Tanácsának megkeresését, és ezt követően a kormányhivatal határozatának hatályon kívül helyezését.
- [9] A bíróság – eleget téve az indítványozó kérésének – végzésével az eljárást felfüggesztette, és az Ör. törvényességi vizsgálatát kérve a Kúriához fordult. A Kúria 2017. február 28-án kelt Köf.5049/2016/7. számú határozatával az Ör. vizsgálatára irányuló indítványt elutasította – az indítványozó szerint anélkül, hogy őt előzetesen meghallgatta volna. A Kúria határozatában elvi érveléssel leszögezte, hogy nem áll szemben a Hatv. rendelkezéseivel, hogy a telekadó mértékét az adómaximumhoz közelebb, de azon belüli mértékben határozta meg az önkormányzat, így a telekadó nem konfiskálható. Emellett a Kúria szerint az önkormányzat kellő indokát adta a szabályozási szempontoknak, így pl. a helyi sajátosságok figyelembevételével járt el.
- [10] Tekintettel arra, hogy az indítványozó keresetében más jogszabálysértést nem jelölt meg az általa vélt törvényellenességen kívül, a bíróság a keresetet elutasította.
- [11] 2.3. Az indítványozó ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz. Alkotmányjogi panaszában egyfelől arra hivatkozott, hogy a Kúria és a bíróság eljárása tisztességtelen volt. Álláspontja szerint a Kúria Önkormányzati Tanácsa tisztességtelenül járt el ugyanis, amikor csak az önkormányzatot kereste meg az eljárása során, és akkor is, amikor az önkormányzat által adott véleményt nem küldte meg az indítványozónak. Szintén aggályosnak tartja, hogy a Kúria határozatáról is csak a bírósági eljárásban értesült. A fentiekben túl az indítványozó sérelmesnek tartja azt is, hogy a bíróság nem rendelt ki igazságügyi szakértőt az ingatlan forgalmi értékének megállapítása végett. Ezek miatt az indítványozó sérülni véli az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdését.
- [12] A fentiekben túl az indítványozó kifogásolta, hogy az önkormányzat az Ör. újraszabályozása során annak több pontja tekintetében nem vette figyelembe a Kúria korábbi, 2013-ban hozott határozatát, amelyben a régi Ör. több pontját törvényellenesnek minősítette. Álláspontja szerint azáltal, hogy a hatályos Ör.-ben tovább él a korábban törvényellenesnek minősített régi Ör. több pontja is, sérül az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése.
- [13] Emellett az indítványozó álláspontja szerint az Ör. konfiskatórius, nincs tekintettel ugyanis az adóztatott vagyontárgy értékére és az adóalany vagyoni helyzetére. A Kúria gyakorlata szerint ugyanis egy helyi adórendelet csak akkor tesz eleget az Alaptörvényben foglalt arányossági követelménynek, ha nem oldódik el számottevően az adóztatott vagyon értékétől. Ebből következően az indítványozó álláspontja szerint az önkormányzat nem vette figyelembe az indítványozó teljesítőképességét, valamint az ingatlan (véleménye szerinti) valós értékét, amikor kiszabta vele szemben a telekadót. A kiszabott telekadó így véleménye szerint olyan jelentős mértékű, hogy tulajdonképpen azt eredményezi, mintha évről-évre meg kellene vennie az ingatlant, ami ezáltal álláspontja szerint sérti az Alaptörvény XIII. cikkét, valamint az M) cikkét.
- [14] Mindezek mellett az indítványozó kiemelte azon álláspontját is, miszerint önmagában egy adómaximum megtartása nem tesz törvényessé egy helyi adórendeletet. Úgy véli, hogy – hasonlóan az Alkotmánybíróság 64/2011. (VII. 13.) AB határozatához – attól, mert egy helyi adórendelet megtartja a Hatv. adómaximumra vonatkozó szabályait, még sértheti az Alaptörvény arányos közteherviselésre vonatkozó követelményét, ha figyelmen kívül hagyja a Hatv. azon rendelkezését, amely előírja a kötelező mérlegelés követelményét.
- [15] 3. Az Abtv. 56. §-a alapján az Alkotmánybíróság először az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának kérdésében dönt, ennek során mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának feltételeit. A befogadás visszautasítása esetén a tanács rövidített indokolással ellátott végzést hoz, amelyben megjelöli a visszautasítás indokát.
- [16] Az Alkotmánybíróság az Abtv. 50. § (1) bekezdése és az Ügyrend 5. § (1) bekezdése alapján tanácsban járt el, és az indítványozó panaszának vizsgálata során azt állapította meg, hogy az alkotmányjogi panasz az alábbi okok miatt nem fogadható be.

- [17] 3.1. Az indítványozó az Abtv. 26. § (1) bekezdésére alapított alkotmányjogi panaszában az Ör., valamint a bíróság ítéletének megsemmisítését kérte, mivel álláspontja szerint az Ör. sérti az Alaptörvény B) cikkét, M) cikkét, XIII. cikkét, XXX. cikkét, valamint a 32. cikk (3) bekezdését. Az Abtv. 26. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybírósághoz alkotmányjogi panasszal az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet fordulhat, ha az ügyben folytatott bírósági eljárásban alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán az Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be, és jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.
- [18] Az indítványozó az Abtv. 27. §-ára alapított alkotmányjogi panasz iránti kérelmében a Kúria Önkormányzati Tanácsának határozata, valamint a bírósági ítélet alaptörvény-ellenességét az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének a sérelmére alapozta. Az Abtv. 27. §-a alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.
- [19] 3.2. A bíróság ítélete ellen nincs helye fellebbezésnek, az Abtv. 26. § (1) bekezdése, valamint 27. §-a szerinti indítvány tehát e tekintetben megfelel a törvényi feltételeknek.
- [20] Az indítványozó jogosultnak és érintettnek is tekinthető, mivel saját egyedi ügyével összefüggésben terjesztett elő az Abtv. 26. § (1) bekezdésére és 27. §-ára alapított alkotmányjogi panaszt.
- [21] A panaszos az Abtv. 30. § (1) bekezdésében meghatározott határidőn belül terjesztette elő az indítványát.
- [22] 3.3. Az indítványozó az Ör., valamint a bíróság ítéletének alaptörvény-ellenességét részben az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében megfogalmazott jogállamiságból fakadó jogbiztonság elvére hivatkozással állította. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint azonban a testület csak kivételes esetekben, így különösen a visszaható hatályú jogalkotás és a felkészülési idő hiánya esetén ismeri el az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogbiztonság elvét olyan Alaptörvényben biztosított jogként, amelyre alkotmányjogi panasz is alapítható {elsőként lásd: 3268/2012. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [14], többek között megerősítette: 3223/2016. (XI. 14.) AB végzés, Indokolás [17]}. Az alkotmányjogi panaszban az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével összefüggésben előadottak nem minősülnek az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogának, így vélt sérelmükre alkotmányjogi panasz nem alapítható.
- [23] 3.4. Az alkotmányjogi panaszban az Abtv. 52. § (1a) és (1b) bekezdései szerint határozott kérelmet kell tartalmaznia. Ezzel összefüggésben megállapítható azonban, hogy az Ör. és a bírósági ítélet alaptörvény-ellenességét az Alaptörvény M) cikkére, XIII. cikkére, XXX. cikkére való hivatkozással állító indítvány elem tekintetében, az Abtv. 26. § (1) bekezdésére alapított alkotmányjogi panasz tartalmaz ugyan az Alkotmánybíróság hatáskörére, az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást, továbbá megjelöli az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezése mellett a sérelmezett bírói döntést és az annak alapját képező jogszabályt is, kérve annak megsemmisítését, azonban nem tartalmaz alkotmányjogilag releváns érvelést.
- [24] A fentiek mellett azt is fontos megjegyezni, hogy az indítványozó alkotmányjogi panaszában elsődlegesen az Ör. Hatv.-be ütközését állította – mivel álláspontja szerint az figyelmen kívül hagyja a Hatv. szerinti kötelező mérlegelés követelményét – és az indítványában megjelölt alaptörvényi rendelkezéseket csak erre vetítve hivatkozta. E tekintetben az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés c) pontja alapján egy önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről a Kúria jogosult dönten. Tekintettel arra, hogy az indítványozó alkotmányjogi panaszában elsősorban az Ör. Hatv.-be ütközését állította, és a hivatkozott alaptörvényi rendelkezések tekintetében nem adott elő érdemi alkotmányjogilag releváns érvelést, az Alkotmánybíróság az indítvány ezen részét érdemben nem vizsgálta.
- [25] A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozónak az Abtv. 26. § (1) bekezdésére alapított kérelme nem felel meg az Abtv. 52. § (1a) bekezdés d) pontjában, valamint az (1b) bekezdés b) és e) pontjaiban foglaltaknak. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint ugyanis az indokolás hiánya {lásd pl. 3058/2016. (III. 22.) AB végzés, Indokolás [11], 3245/2016. (XI. 28.) AB végzés, Indokolás [10], [13]} az ügy érdemi elbírálásának akadálya.

- [26] 3.5. Az indítványozó alkotmányjogi panaszának az Abtv. 27. §-ára való hivatkozással előterjesztett elemében arra hivatkozott, hogy a Kúria Önkormányzati Tanácsának határozata, valamint a bírósági ítélete sérti a tisztességes eljáráshoz való jogát, mivel a Kúria eljárása során az ő véleményét nem hallgatta meg – csak az önkormányzat álláspontját szerezte be –, továbbá a bíróság nem rendelt ki igazságügyi szakértőt az ingatlan forgalmi értékének megállapítása végett.
- [27] Mindenekelőtt fontos kiemelni, hogy a Kúria Önkormányzati Tanácsának az önkormányzati rendeletek felülvizsgálatára irányuló eljárása egy absztrakt normakontroll típusú eljárás. A Kúria ezen eljárásának a kezdeményezője a bíróság volt (annak ellenére, hogy keresetében ezt az indítványozó is kérte a bíróságtól), míg a normakontrollal érintett szerv az Ör.-t megalkotó önkormányzat. Így önmagában az a tény, hogy Kúria csak a vizsgált rendelet megalkotójának az álláspontját kérte ki, nem kifogásolható.
- [28] Fontos továbbá kiemelni azt is, hogy az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint nem vizsgálja, hogy a bírói döntés indokolásában megjelölt bizonyítékok és megjelenő érvek megalapozottak-e, a jogalkalmazó helytállóan értékelte-e ezeket a bizonyítékokat és érveket, illetve a konkrét ügyben a bírói mérlegelés eredményeként megállapított tényállás megalapozott-e, mint ahogy azt sem vizsgálja, hogy bíróságok jogértelmezése helyesen illeszkedik-e a jogági dogmatika általánosan elfogadott szabályaihoz {elsőként lásd: 3003/2012. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [4], megerősítette: 3117/2016. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [16]}.
- [29] 4. Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság az Ügyrend 30. § (2) bekezdés *h*) pontjai alapján, figyelemmel az Abtv. 56. § (2) és (3) bekezdésében foglaltakra, az alkotmányjogi panaszt visszautasította.

Budapest, 2018. január 30.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
tanácsvezető,
előadó alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1788/2017.



Az Alkotmánybíróság Határozatait az Alkotmánybíróság hivatalos lapja, mely elektronikus formában, időszakosan jelenik meg. A kiadvány az Alkotmánybíróság döntéseinek gondozott, szükség esetén anonimizált változatú szövegét tartalmazza. Az Alkotmánybíróság Határozatainak egyes számai bárki számára, személyazonosítás nélkül, korlátozástól mentesen, díjmentesen hozzáférhetőek az Alkotmánybíróság honlapján: www.alkotmanybirosag.hu

A szerkesztésért felel: dr. Bitskey Botond, az Alkotmánybíróság főtítkára
layout: www.estercom.hu

Kiadja a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6., www.mhk.hu
Felelős kiadó: Köves Béla ügyvezető
HU ISSN 2062–9273